

MIKS? MEIDÄN RADIO
Aktivoiva radio-ohjelma lapsille

Anniina Majabacka
Salla Vuolteenaho
Opinnäytetyö, kevät 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Turun toimipaikka
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Majabacka, Anniina ja Vuolteenaho, Salla. *Miks? Meidän radio*. Aktivoiva radio-ohjelma lapsille. Turku, kevät 2010, 51 sivua.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Turun toimipaikka. Viestinnän koulutusohjelma, medianomi (AMK).

Opinnäytetyömme koostuu tutkielmasta ja tuoteosasta. Tutkielman aiheena on selvittää, miten toteuttaa koululaisille sellainen radio-ohjelma, joka aktivoi lasta mielikuvituksen käyttöön ja oma-aloitteiseen toimintaan. Lasten radio-ohjelmaa on Suomessa vähän. Siksi päätimme selvittää, miten sellaista tehdään ja millainen ohjelma koululaisia kiinnostaisi.

Haastattelimme kahta lastenohjelmien tekijää. Haastatteluilla on merkittävä osa tässä tutkimuksessa, sillä lastenradiota ei ole Suomessa juuri tutkittu.

Tuoteosan tavoitteena oli luoda lasta aktivoiva ja kiinnostava radio-ohjelmasarja. Ohjelmien toteuttamisessa oli mukana kaksi alakoulun luokkaa Turun seudulta. Tuoteosa, neliosainen *Miks? Meidän Radio* -sarja, lähetettiin Yle Turun Radiosta ja sen lisäksi se oli kyseisen maakuntaradion verkkosivuilla.

Tutkielma ja tuoteosa nivoutuvat vahvasti yhteen, sillä käytimme ohjelman tekemisessä hyväksi lastenradiotoimittajien kokemusta ja kirjallisuudesta saatua tietoa.

Opinnäytetyöprosessin aikana ymmärsimme kuinka vaikea on saada koululaisia radion ääreen. Lisäksi ymmärsimme sen, että alakoulun yläluokilla olevat oppilaat ovat hyvinkin erilaisia ja kehittyvät eri tahtiin. Tämä huomio antoi hieman joustovaraa esimerkiksi musiikin ja aihevalintojen suhteen. Koimme tärkeäksi, että kuuntelimme koululaisten ajatuksia ja toiveita ja otimme ne huomioon toteutuksessa. Lapset olivat erittäin tärkeässä asemassa myös toteutusvaiheessa. Lapset itse olivat innokkaita ja antoivat kokemuksesta kiitollista palautetta.

Avainsanat: lasten Yle, radio, lasten radio-ohjelma, mediakasvatus

ABSTRACT

Majabacka, Anniina and Vuolteenaho, Salla. *Miks? Meidän Radio*. Activateing radio program serie for children. Turku, Spring 2010, 51 pages. Language: Finnish.

Diaconia University of applied Sciences, Turku unit. Degree Programme in Communication and Media Arts.

This thesis consists of two parts; research on creating a dynamic and activating radio program for school children and the practical aspect of a four part radio program production.

In Finland there are only a few radio programs for children. The focus of this thesis is to research how to produce a program for children dynamic enough to activate and interest them. We interviewed two people who have created and hosted children's radio for Finland's Yleisradio. The interview is an important part of the thesis as there is minimal research available covering children's radio.

The actual radio program was broadcasted for four saturday mornings in december of 2009 in Yle Turun Radio. This radio program for school children consisted of an interview by children, a documentary visit, a song and an activating assignment. Every fifteen minutes the program also included jingles, speech and sound effects.

In the process of making the radio program we acted as hosts, producers and journalists. The programs were made with two different school classes. One was a fifth grade class from Nilsby school in Parainen and the other was a sixth grade class from Kähäri school.

In conclusion we analyzed how well we worked with the children and how successfully we produced the radio program. Additionally we also included some feedback from students and teachers.

Keywords: radio, radio program for children, media education, Yleisradio

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 LAPSET JA RADIO	7
2.1 Radion erityispiirteitä.....	7
2.2 Lastenradion historiaa.....	10
2.3 Vuorovaikutteisuus radiossa	11
2.4 Lapsen aktivointi radion avulla.....	12
2.5 Lapset yhteiskunnassa ja mediassa.....	13
2.6 Lasten ja nuorten median käyttö	14
3 LASTEN KANSSA TYÖSKENTELY.....	16
3.1 Radiota lapsille	16
3.2 Lasten kanssa tehdyn radiotyöskentelyn piirteitä.....	19
4 TUOTEOSA.....	24
4.1 Ohjelman tekemisen taustaa.....	24
4.2 Näin ohjelmaa tehtiin.....	26
4.3 Ohjelman rakenne	28
4.4 Opinnäytetyötekijöiden roolit radiosarjan tekemisessä.....	33
4.5 Haasteita ohjelmanteossa.....	35
5 MITEN RADIO-OHJELMAN TEKO ONNISTUI?.....	38
5.1 Taustatyön merkitys toteutuksessa.....	38
5.2 Toteutuksen onnistuminen käytännössä.....	40
5.3 Oppilaiden palaute.....	44
5.4 Opettajien palautetta.....	46
6 YHTEENVETO.....	48
LÄHTEET.....	50

1 JOHDANTO

Lähes puolet suomalaisista nuorista kuuntelee radiota päivittäin. Vaikka televisio ja internet ovat nuorten keskuudessa suosituimmat viestintävälineet, radion osuus on silti merkittävä. Nuoret kuuntelevat radiota keskimäärin 1–2 tuntia päivässä. Nuoret kuuntelevat radiosta kuitenkin lähinnä musiikkia. (Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa 2008.) Tarjolla ei ole lapsille ja nuorille juuri ollenkaan omaa ohjelmaa.

Opinnäytetyömme tarkoitus on palvella lapsia. Tarkastelemme tutkielmassa sitä, miten toteuttaa sellainen radio-ohjelmasarja 9-11 -vuotiaille, että se kannustaa lasta aktiiviseen toimintaan sekä kehittäisi ja kannustaisi lasta mielikuvituksen käyttöön?

Kiinnostuimme aiheesta kuultuamme Sirkku Kotilaisen Diakonia-ammattikorkeakoulun journalistiseminaarinluennolla esittämät tosiasiat siitä, että lapset ja nuoret näkyvät mediassa lähinnä sankareina tai pahantekijöinä. Myös heikko lasten radio-ohjelmien tilanne radiokanavilla kiinnitti opinnäytetyön tekijöiden huomion. Tutkimusten mukaan lapset ja nuoret myös kokevat, että he eivät voi vaikuttaa median kautta yhteiskunnallisiin asioihin. Kotilainen korosti luennollaan, että ongelma on siinä, että miten saada lapsi ja nuori kiinnostumaan vaikuttamisesta median kautta. Medialla itsellään on tähän vaikuttamisen mahdollisuus. Media voi tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuuden päästä ääneen ja toimimaan mediassa. Toki on muistettava, että lapset ja nuoret ovat tiukasti kiinni internetin maailmassa. He eivät siis ole umpiossa, vaan kyse on siitä, että heitä ei huomioida eri joukkoviestintävälineissä, lapsia ja nuoria ei oteta todesta. Mutta kukapa tuntisi lapsen ja nuoren maailman paremmin kuin lapsi itse.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli kehittää sellainen radio-ohjelma, joka kiinnostaa kohderyhmää. Siksi toteutimme tuoteosan kahden koululuokan kanssa. Mukana oli Turun Kähärin koulun kuudesluokkalaiset ja Länsi-Turunmaan Nilsbyn koulun viidesluokkalaiset.

Koululaiset olivat mukana kehittämässä juttuideoita, tekemässä itse ohjelmia, avustivat jinkkujen ja ohjelmatunnusten teossa ja monin muin tavoin antoivat itsensä meidän kaikkien kuultaviksi.

Miks? Meidän radio on neliosainen radio-ohjelma Yle Turun Radiolle. Jokainen osista on viidentoista minuutin pituinen, ja sisältää musiikkikappaleen, koululaisten tekemän haastattelun, reportaasinomaisen jutun vierailusta, sekä pienen tehtävän.

Lasten radio-ohjelmia on tutkittu vähän. Joukkoviestinnän tutkimuksen osalta kiinnostus on kohdistunut lähinnä siihen, miten radio vaikuttaa lapseen tai nuoreen. Tässä opinnäytetyössä suuren painoarvon saavatkin lastenohjelmien tekijöiden haastattelut. Tekijöiden kokemukset auttoivat haasteiden hahmottamisessa ja ohjasivat tämän opinnäytetyön tekijöitä tuoteosan toteuttamisessa. Opinnäytetyötä varten on haasteltu tuottaja Elina Heiskasta ja juontaja Ida-Maria Hytöstä Yleisradion lastenohjelmien puolelta.

Tässä opinnäytetyössä radiota tarkastellaan myös yleisesti joukkoviestintävälteenä. Sen haasteet, avut ja mahdollisuudet huomioitiin niin suunnitteluvaiheessa kuin itse ohjelmien toteutusvaiheessa.

2 LAPSET JA RADIO

2.1 Radion erityispiirteitä

Radion ominaisuudet ja piirteet poikkeavat muusta mediasta. Pelkästään radion käyttämisen keinot vaikuttavat siihen, miten radio koetaan. Esimerkiksi radiota kuunnellaan usein niin, että samalla tehdään jotain muuta. Toisaalta puheen kuuleminen ilman kuvaa vaikuttaa kuluttajaan. Kun ei voi nähdä kuvaa, kuulija poimii omasta kokemusmaailmastaan mielikuvia, tunnelmia ja tulkintoja.

Radion merkittävin etu on sen tuleminen ihmistä lähelle. Puhuttu viestintä koskettaa enemmän kuin televisio ja sanomalehti. Radio välittää äänen yksilöllisiä ominaisuuksia ja asettaa yksilöllisyyden ja persoonallisuuden etusijalle. (Fairclough 1997, 55–56.)

Kun radiota käytetään ilmaisuvälineenä, ohjelman tekijät käyttävät luovasti radion tarjoamia mahdollisuuksia ja keinoja. Silloin lähettäjän tarkoituksena ei ole välittää yksiselitteistä sanomaa, vaan tehdä monitulkintainen kokonaisuus. Radio on parhaimmillaan juuri silloin, kun kuulija joutuu itse muodostamaan ohjelman viestistä oman tulkintansa. (Karisto & Leppänen 1997, 7.)

Radion intiimiys tulee esille myös siinä, että kuuntelija on kahden radion kanssa. Se erottaa kuuntelijan roolin esimerkiksi television katselijan roolista. Radion kuuntelu on intiimimpi ja henkilökohtaisempi tilanne kuin television katseleminen. Radiota ei kuunnella yhdessä samalla tavalla kuin televisiota katsellaan. Esimerkiksi kun ihminen kuuntelee musiikkia työpaikallaan, ja jokin kappale koskettaa ja iskee juuri sinuun, niin se ei välttämättä merkitse työkaverille mitään. Radio tekee kuuntelijasta subjektin, kokijan. (Karisto & Leppänen 1997, 9.)

Radioilmaisun kaksi tärkeintä elementtiä ovat puhe ja musiikki. Hiljaisuutta radiossa ei voi olla, joten näillä kahdella elementillä on täytettävä lähetys. Radion kuuntelija ei voi nähdä eleitä tai muita sanattomia ilmaisuja, joten hiljaisuutta voi käyttää radiossa vain harkiten. (Kujala, Lahti & Tamminen 1998, 86.)

Monet radion ominaispiirteitä kuvailevat teokset pitävät radiota mielikuvien ja tunteiden luoja ja korostavat sitä, että radio tulee ihmistä lähelle. (esim. Karisto & Leppänen 1997, Kujala ym. 1998.) Radio-ohjelman tekijän tehtävänä onkin luoda tunneyhteys kuulijaan, jotta viesti menee perille. Myös uutislähetys tai ajankohtaisohjelma herättävät kuulijassa jonkin tunnereaktion tai mielikuvan. Samoin tapahtuu myös televisiossa, mutta valmiiksi annetut kuvat karsivat omien mielikuvien syntymistä jättäen siten omakohtaisen kokemisen pienemmälle (Karisto & Leppänen 1997, 10.)

Vaikka tietokoneet ja pelit vievät nuoren vapaa-aikaa yhä enemmän, radiota kuunnellaan yhtä paljon kuin ennenkin. Nuoret kuuntelevat radiota päivittäin 1–2 tuntia. Kuuntelua helpottavat kannettavat laitteet ja tallennusmahdollisuudet. Joka kolmannella yli 9-vuotiaalla on kännykkä, jossa on FM-radio. Kuusi prosenttia näistä joilla on kännykässään radio, kuuntelee sitä viikoittain matkapuhelimensa kautta. Radion kuuntelu lisääntyy iän myötä ja radio koetaankin mieluisimpana viestintävälineenä heti internetin ja television jälkeen. (Liikenne- ja viestintäministeriö 2008.)

Useiden mediatutkimusten (esimerkiksi Liikenne- ja viestintäministeriö 2008) painopiste on ollut siinä, miten media vaikuttaa yleisöihin ja miten yleisöt tulkitsevat ja käyttävät mediaa. Tässä opinnäytetyössä lähdetään siitä, että yleisö (tässä opinnäytetyössä koululaiset) itse voi vaikuttaa radio-ohjelman sisältöön ja sitä kautta kiinnostua ohjelmasta.

Viestintää voidaan tarkastella vastaanottajan näkökulmasta niin, että se nähdään vuorovaikutteisena. Sanoman lopullinen merkitys syntyy vasta vasta vastaanottajan

tulkinnan tuloksena. Tässä viestinnän näkökulmassa vastaanottaja osallistuu aktiivisesti merkitysten luomiseen ja voi jopa torjua sanoman lähettäjän tarjoamat merkitykset. (Nieminen & Pantti 2004, 146.)

Tässä opinnäytetyössä vuorovaikutteisuutta yleisön kanssa pyritään luomaan jo ohjelmantekovaiheessa. Yleisölle annetaan tilaa mielikuvituksen käyttöön esimerkiksi niin, että juttuihin jätetään tarkoituksella lasten aitoja reaktioita. Opinnäytetyömme tuoteosa, lasten radio-ohjelma *Miks? Meidän radio*, toteutettiin koululaisten kanssa. Lapset toimivat haastattelijoina radiojutuissa, sekä myös reportaaseissa kokijoina. Esimerkiksi, kun Nilsbyn koululaisten kanssa vierailaan haastattelun merkeissä hammasvaunussa, eräs pojista reagoi aidosti hammaslääkärin tuolin nostamiseen huudolla: ”Jee, liukumäki!”. Tämän kommentin jätimme radiojutun lopulliseen versioon. Yleisöllä on paremmat mahdollisuudet kuvitella tilanteet omassa mielessään, kun niihin jätetään aitoja kommentteja ja reaktioita.

Radion, kuten muidenkin joukkoviestintävälineiden yleisö voidaan nähdä McQuailin mukaan (Crisell 1994, 203) kolmella eri tavalla: massana (heterogeenisena, ilman yhteneväisyyksiä ja maantieteellistä hajaantumista olevana isokokoisena joukkona), ammatillisesti tai muuten yhteneväisenä joukkona (yleisö on valpas, itsetietoinen ja autonominen) tai yleisö nähdään kuten markkinat, todellisena tai potentiaalisena tuotteen tai palvelun kuluttajista koostuvana yleisönä. Crisell kuitenkin huomauttaa, että useimmiten yksilö saattaa kuulua useampaankin näihin kategorioihin, mikä tekee yleisön määrittämisen vaikeaksi. (Crisell 1994, 203.)

Arkikielessä yleisön käsite on helpompi määritellä. Termillä viitataan mediaesitysten vastaanottajiin eli lukijoihin, kuulijoihin, katsojiin ja käyttäjiin. Yleisöjä muodostuu kahdella tavalla. Toisaalta yleisöt nousevat yhteiskunnasta, valmiina olevista ryhmistä (suomalaiset, lapset, kasvissyöjät jne.), mutta toisaalta ne syntyvät mediaesitysten kautta. Silloin mediaesityksen kokija mieltyy esitykseen ja sen sisältöön. (Nieminen & Pantti 2004, 147–149)

Tässä opinnäytetyössä radiota lähdettiin tekemään yleisölähtöisesti. Yleisölähtöisessä ohjelmapolitiikassa tärkeintä on se kenelle ohjelmaa lähetetään. Vasta sen jälkeen kysytään mitä, missä, milloin. Yleisölähtöisessä radiossa pidetään tärkeänä tietää millaiselle ohjelmistolle aiotussa ohjelmaympäristössä on kysyntää. (Kujala, Lahti & Tamminen 1998, 13.) Yleisölähtöisyys näkyy tässä opinnäytetyössä muun muassa niin, että lapset ovat itse saaneet päättää millaisia aiheita ohjelmissa käsitellään.

Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat 9–11 -vuotiaat koululaiset. Tälle ikäryhmälle tietokoneet ja kännykät ovat olleet aina olemassa. Heillä on hyvät valmiudet käyttää viestimiä ja he hallitsevat siihen tarvittavan tekniikan käytön.

2000-luvulla nettiradiot ovat lisääntyneet. Radion kuuntelu netin kautta mahdollistaa vaihtoehtoisten kanavien kuuntelun. (Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa 2008.) Opinnäytetyömme tuoteosan, *Miks? Meidän radion* lähetyksajaksi tuli Yle Turun Radion toimesta lauantaiaamu. Haasteena tässä opinnäytetyössä onkin, miten saada lapset kuuntelemaan radiota lauantaiaamuisin.

2.2 Lastenradion historiaa

Yleisradio Oy:n tuottamissa lasten radio-ohjelmissa voidaan nähdä seuraavanlaisia periodeja. Markus-sedän kautta vuosina 1926–1956 seurasi Lea Pennasen kausi vuosina 1956–1990, jolloin lasten ohjelmaa lähetettiin joka aamu. Markus-sedän viikoittaisia lasten tunteja lähetettiin aluksi Helsingistä, kunnes myöhemmin Markus-setä kiersi mikrofonin kanssa ympäri Suomea. Ohjelmat koostuivat lasten runo- ja lauluesityksistä, kuunnelmista ja Markus-sedän juonnoista ja lasten haastatteluista. Lea Pennasen aikana lasten ohjelmaa lähetettiin arkiaamuisin. Ohjelmat sisälsivät muun muassa kuunnelmia. (Heiskanen 2007.)

Organisaatiomuutoksen (1990) jälkeen Yleisradion kanavajako tehtiin uusiksi ja jäljelle jäi Radio Mafia, Ylen Ykkönen ja Radio Suomi. Radio Mafiassa lähetettiin suoria lasten puhelintoivekonsertteja vuosina 1990–1996. Ylen Ykkösessä pidettiin viikoittainen lastenohjelma 1990–1992. Vuonna 1996 YLE Radio Suomen ohjelmapäällikkö Heikki Peltonen sanoi, ettei lastenohjelmia tarvita radiossa. Silloinen YLE radion toimialajohtaja Tapio Siikala kutsui koolle kaikki kanavien edustajat päämääränään käynnistää lastenohjelmat uudelleen radiossa. (Heiskanen 2007.)

Lastenohjelmat alkoivat vuonna 2001, nykyisessä Yle Radio 1:ssä Lasten tunnilla. Vuodesta 2003 lastenohjelmien lähetysajaksi on vakiintunut lauantaiamu. Nykyään lähetettävä Pikku Ykkönen on makasiiniohjelma, jonka kohderyhmänä ovat pienet, leikki-ikäiset lapset. (Heiskanen, henkilökohtainen tiedonanto, 31.8.2009.) Pikku Ykkönen sisältää tänä päivänä musiikkiohjelmaa, kirjallisuusohjelmaa, radioteatteria sekä toivemusiikkiohjelman.

”Yleisradio on aina ollut aikansa näköinen ja kuuloinen ja samalla enemmän tai vähemmän vaikuttanut aikaansa”, kirjoittaa Raimo Salokangas Yleisradion historiateoksessa (Salokangas 1996, 438). Kaupallisilla kanavilla ei juuri ole lapsille radio-ohjelmaa, joka johtuu siitä, että kaupalliset kanavat on profiloitu aikuisille ja yleensä musiikkipainotteisesti. Esimerkiksi Radio Nova on aikuisille suunnattu valtakunnallinen kanava, jonka ohjelma koostuu lähinnä musiikista, uutisista ja kilpailuista (Radio Nova.) Monet muutkin kaupalliset kanavat pitävät kohderyhmänään aikuisia tai nuoria, joten lapsille ei jää tilaa.

2.3 Vuorovaikutteisuus radiossa

Perinteiseen joukkotiedotukseen (sanomalehdet, televisio, radio) verrattuna uusien viestintävälineiden, kuten internetin, viestintäasetelmassa on vähemmän ennalta

määrättyä, kuka on vastaanottaja ja kuka lähettäjä. Monet verkkojulkaisut kuitenkin ovat jatkaneet sisällön tuotantotapaansa edelleen mallissa, jossa kaksisuuntaista viestintämahdollisuutta ei juuri hyödynnetä. Kuitenkin internetin kaksisuuntainen viestintämahdollisuus avaa esimerkiksi yleisösuhteelle uusia mahdollisuuksia. Tällöin esimerkiksi yleisö ja sisällöntuottajat voivat keskustella keskenään. (Heinonen, 169–173.)

Elina Heiskasen (henkilökohtainen tiedonanto 31.8.2009) mukaan vuorovaikutus radiossa lasten kanssa on aikuisiin verrattuna toisenlaista, koska radio on niin intiimi ja koko ohjelman tekemisen tunnelma välittyy kuulijalle. Kun mukana on lapsi, on tärkeää muistaa, millä tavoin vuorovaikutteisuus säilyy myös kuulijaan. Vuorovaikutteisuus ei siis saa olla vain tekijöiden välillä.

2.4 Lapsen aktivointi radion avulla

Opinnäytetyömme yksi suurimmista haasteista oli saada lapsi kuuntelemaan ja sitä kautta aktivoitumaan. Aktivoitumisella tarkoitetaan tässä lapsen kiinnostuksen heräämistä ja toimintaan ryhtymistä. *Miks? Meidän radiossa* on huomioitu lapsen aktivointi esimerkiksi tehtävän avulla. Myös äänimaailman on tarkoituksena herättää lapsessa mielikuvia ja ajatuksia. Aktivoitumista haluttiin ohjelmassa lisätä myös sillä, että lapset ovat mukana ideoimassa ohjelmien aiheita, sekä lisäksi itse toteuttamalla ohjelmasarjaa.

Viestintävälineiden vaikutuksia lapsiin on tutkittu vuosikymmeniä. Esimerkiksi 1980-luvulla tutkittiin (mm. Meringoff 1980) kansansatujen kertomisen vaikutuksia lapsiin. Tuloksissa ilmeni, että radion kautta kuunnellessa lapsen kuuntelukyky ja lapsen kyky käyttää omaa tietoa sisältöä tulkittaessa parani.

Myös Anita Wernerin (1996, 78–79) mukaan erilaisilla viestintävälineillä on omat

vahvat puolensa. Radion vahvuudeksi Werner asettaa kielen kehittymisen, kielellisten ilmauksien ja sanojen tietouden lisäämisen.

Media muokkaa jatkuvasti maailmankuvaamme. Vaikka suurin osa mediasta tulvivasta materiaalista ja informaatiosta on vähämerkityksellistä, osa mediasisällöstä kuitenkin tuottaa merkityksellisiä oppimiskokemuksia. Osa näistä merkityksellisistä oppimiskokemuksista saattaa tukea esimerkiksi kouluoppimista tai sosiaalista kasvua. (Nyyssölä 2008, 62.) *Miks? Meidän Radio* -ohjelman toteuttaminen osana koulunkäyntiä tuo median tältäkin osin osaksi oppimiskokemusta.

Weintraub Austinin mukaan (Nyyssölä 2008, 63) lasten median seuraamisen keskeisenä funktiona on oppia ympäröivästä maailmasta. Lapset haluavat kasvaa kyvykkäiksi aikuisiksi ja haluavat pärjätä siinä maailmassa, jonka aikuiset heille tarjoavat.

Tällainen medialähtöinen oppiminen voi liittyä monenlaisiin sisältöihin, kuten esimerkiksi tietoihin, taitoihin ja uskomuksiin. Esimerkiksi tietopohjainen oppiminen voi olla lähellä kouluoppimista, tai lapsen harrastukseen liittyvää tietoa. Mediasta opitut taidot voivat olla hyvinkin konkreettisia, esimerkiksi tietoteknisiä taitoja. Median kautta voi oppia myös myös monia elinikäisiä perustaitoja, kuten kielen oppimista. (Nyyssölä 2008, 56.)

2.5 Lapset yhteiskunnassa ja mediassa

Lasten ja nuorten osallistuminen yhteiskuntaan puhuttaa tänä päivänä. Äänestämättä jättäminen ja välinpitämättömyys yhteisiä asioita kohtaan herättävät huolta maamme päättäjissäkin. Kotilainen ja Rantala (2008, 5–10) toteavat, että nuorten mediakasvatuksella voitaisiin vaikuttaa nuorten osallistumiseen yhteiskunnallisiin asioihin. Oikeanlaisen mediakasvatuksen kautta nuoret saataisiin vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin mediaosallistumisensa kautta. Kotilainen ja Rantala viittaavat tutkimuksessaan, että lasten mediakasvatus tulisi aloittaa jo päiväkotikäisille.

Lasten ja nuorten suhdetta mediaan on tutkittu paljon siitä näkökulmasta, miten media vaikuttaa lapsiin (esimerkiksi tv-ohjelmat tai tietokonepelit), mutta Kotilainen ja Rantala (2008) vaihtavat tarkastelun suunnan siihen, miten lapsi tai nuori voi vaikuttaa mediaan. Opinnäytetyössämme lapsi saa luonnollisella tavalla vaikuttaa mediassa ja olla osa sitä.

Mediatuottaminen voi olla mielekäs tapa nuorelle kiinnittyä yhteisöön, ja lapsi voi aloittaa pienestäkin roolista (Kotilainen ja Rantala 2008, 125–126). Tämän opinnäytetyön yksi lähtökohta oli juuri se, että lapset on saatava mukaan median toimintaan.

UNICEF julistaa maailmanlaajuisessa lapsen oikeuksien sopimuksessa, että lapsilla ja nuorilla on oikeus ilmaista itseään, saada tietoa sekä oikeus itse tuottaa tietoa. Opinnäytetyössämme pyritään edistämään näitä lapsen oikeuksia. (Unisef)

2.6 Lasten ja nuorten median käyttö

Tässä mediateknologian edistyneessä ja globaalissa maailmassa yhteisöllisyyden kokeminen ei ole enää riippuvaista muiden ihmisten läsnäolosta, eikä se siten ole rajoittunutta johonkin aikaan tai paikkaan. Media rakentaa niin sanottuja kuviteltuja yhteisöjä, joissa lapset ja nuoretkin voivat kokea yhteisöllisyyttä ilman että tapaavat koskaan yhteisöön kuuluvia henkilöitä. (Nieminen & Pantti 2004, 19.)

Medialla on vahvasti yhteiskunnallinenkin luonne sen lisäksi, että se tuottaa informaatiota ja viihdettä. Media voi olla kytköksissä ihmisen minäkuvaan ja identiteettiin. Kun yksilö rakentaa minäkuvaansa suhteessa muihin ihmisiin ja kulttuureihin, medialla on tässä vahva rooli ja se toimii eri yhteisöjen vahvistavana tekijänä. (Nyyssölä 2008, 112-113.)

Lasten ja nuorten mediankäyttöä on tutkittu Suomessa paljon, ja tuloksissa on ilmennyt, että lapset käyttävät mediaa keskimäärin 8 tuntia päivittäin. Median kulutuksen kokonaisaika on pysynyt koko 2000-luvun suunnilleen samana. Lasten ja nuorten mediankäyttö pähkinänkuoressa -tutkimus (Liikenne ja viestintäministeriö 2008) osoittaa, että millenniaaleilla, eli 1980-luvun jälkeen syntyneillä lapsilla ja nuorilla, internetin käyttö ja pelaaminen vievät suurimman osan mediankäytön kokonaisajasta. Saman tutkimuksen mukaan 8–12 -vuotiaat kuluttavat sähköistä ja painettua mediaa monipuolisesti. Aktiivisen netinkäytön lapsi aloittaa noin kymmenen vuoden iässä.

Toisaalta Kari Nyysölä (2008, 33) esittää kirjassaan TSN Gallupin tekemien tutkimusten tuloksia, jotka kertovat lasten käyttävän eniten televisiota. Radio on toisena, 18% ja nettiä lapset käyttävät kolmanneksi eniten 13% kokonaisajasta. Eroavaisuuksien syynä saattaa olla se, että Liikenne- ja viestintäministeriön tutkimuksessa internetin käyttöön on laskettu myös pelit, joka nostaa kulutusaikaa.

Annika Suoninen (2004, 59-60) toteaa, että lasten ja nuorten ehdottomasti yleisimmin mainitsevat syyt median käytölleen liittyvät viihteen tai erilaisten tunnetilojen etsintään. Suonisen mukaan ohjelmia seurattiin koska ne olivat hyviä ja hauskoja. Muita median valitsemisen syitä Suonisen mukaan ovat sosiaaliset suhteet ja tiedonhaku.

Suonisen (2004, 44) mukaan myös median fyysinen saatavuus vaikuttaa lasten mediavalintoihin.

”lisäksi henkilön tapaan käyttää eri medioita (eri tilanteissa) vaikuttaa myös niiden ”psykykinen saavutettavuus”, jolla tarkoitetaan lähinnä sitä, miten tottunut kukin henkilö on käyttämään eri medioita eri tarkoituksiin ja miten käyttökelpoisiksi hän kokee tarjolla olevat vaihtoehdot eri tilanteessa”. (Suoninen. 2004, 44)

3 LASTEN KANSSA TYÖSKENTELY

3.1 Radiota lapsille

Haastattelimme opinnäytetyötämme varten Yleisradion lastenohjelmien tuottaja Elina Heiskasta, sekä Ida-Maria Hytöstä siitä, minkälaista on radio-ohjelman tekeminen lasten kanssa. Hytönen juontaa, tuottaa ja toimittaa lastenohjelmia Ylessä. Tämä luku perustuu Heiskasen ja Hytösen haastatteluun.

Elina Heiskasen mukaan lasten ja aikuisten radio-ohjelmien tekemisellä ei ole oikeastaan eroa. Ainoastaan lapsille pitää tehdä vähän paremmin, alkaen suunnittelu- ja ajatustyöstä. Lasten kanssa työskentelyssä on myös paljon enemmän käytännön asioita, joita pitää ottaa huomioon, kuten vanhempien luvat tai alaikäisen lapsen työajat. Jotta päästään laadullisesti kestävään ohjelmaan, ohjelmien pitäisi olla ajattomampia.

Heiskasen mukaan kun tehdään koululuokassa radio-ohjelmaa, kannattaa kuunnella, mitä oppilaat sanovat ja äänestävät luokassa, sekä sopia opettajan kanssa käytännön asioista. Kuuntelemisen ja kuulemisen erojen kertominen oppilaille, ja ohjelmien läpikäyminen auttaa motivoinnissa. Lapset helposti innostuvat radio-ohjelmasta ainoastaan siksi, että päästään tekemään radiota. Se ei kuitenkaan ole ainoa motivaatio ottaa lapset mukaan tekemiseen. Kun alkuinnostus vähän hälvenee, sisäinen motivaatio kasvaa.

On kaksi sanaa kuuleminen ja kuunteleminen. Voi ihan kysyä, että mitä tarkoittaa kuuleminen, ja sit ku ne huomaa ai kuunteleminen, hetkinen, oisko näissä jotain eroa. (henkilökohtanen tiedonanto 31.8. 2009)

Heiskanen sanoo, että hyvä keino opettaa kuuntelemisen ja kuulemisen eroista on

soittaa jotain mielenkiintoista äänimaailmaa lapsille. Esimerkiksi jos luokan jakaa pieniin ryhmiin, joissa kuunnellaan valaan ääntä ja keskustellaan siitä, mitä kuullaan, niin lapset ymmärtävät kuulemisen ja kuuntelemisen eroista. Kun lapsi ymmärtää näistä perusasioista, hän haluaa itsekin panostaa ja osallistua radio-ohjelman tekemiseen

Heiskanen korostaa, että lasten kanssa työskentely lähtee jo siitä, että ensinkin löytää oikeanlaisia lapsia ohjelmaan. Lapsia ei saa pakottaa osallistumaan. Olisi hyvä, että lapsiin olisi jo valmiiksi kontakti olemassa. Heiskanen puhuu haastattelussa vähän pienemmistä lapsista kuin tämän opinnäytetyön kohderyhmään kuuluu, mutta korostaa, että samankaltaiset piirteet sopivat vanhempiinkin lapsiin. Heiskanen itse on tehnyt radio-ohjelmaa Yleisradiossa pienemmille lapsille.

Radiossa puhe on pääosassa, ja lauseiden tulee olla selkeitä ja kokonaisia. Heiskasen mukaan on haastavaa saada lapsi puhumaan kokonaisia lauseita. Hänen havaitsemansa hyvä keino on esimerkiksi harjoitella ensin lapsen kanssa, miten kysytään ja varsinkin vastataan. Lapselle, varsinkin pienelle lapselle, pitää konkreettisin esimerkein kertoa, minkälaiset lauseet ovat hyviä. Heiskanen vertaa lapsille radion tekemistä myös näyttölemiseen. Hänen mukaansa lapset rakastavat leikkejä ja näyttölemistä tai tanssimista. Myös sen piirtäminen, mitä kuulee tai ajattelee, voi auttaa lasta hahmottamisessa. Sen kautta voi myös pystyä kertomaan asia sanoin. Yleensäkin motorinen tekeminen auttaa hahmottamisessa. Sen kautta lapsen identiteetti myös turvataan. Lapsella tulisi olla lupa omaan reviiiriin, vaikka hän onkin osa ohjelmaa. Heiskanen korostaa, että lapsen pitää kokea olonsa turvalliseksi, että hän avautuu.

Ohjelma onnistuu, jos siinä onnistuu tekemään turvallisen olon, mut et hän haluaa kertoa omia juttujaan myöskin. Lapselta kysytään lupa, et saammeko tulla sinun alueellesi, koska ne on aika henkilökohtaisia juttuja. (henkilökohtainen tiedonanto 31.8.2009)

Heiskasen mukaan kun lapsen saa sisälle juttuun ja motivoitua, juttu lähtee sujumaan.

Motivaatiota auttaa myös, että sanotaan ”tämä tehdään vielä, sitten päästään tauolle”. Heiskanen korostaa, että lasten kanssa työskennellessä pitää pystyä myös nauramaan itselleen, ja menemään kirjaimellisesti lapsen tasolle.

Konkreettiset harjoitukset auttavat lasta hahmottamaan, miten radiossa puhutaan. Heiskanen on käyttänyt värien kuvailua paljon omassa työssään, varsinkin musiikkiohjelmissa. Hän kysyy lapselta, minkä väristä musiikki on. Toinen hyvä harjoitus oppia sitä, miten radiossa pitää kuvailla, on pyytää lapsia sulkemaan silmät. Jos lapset ovat esimerkiksi pareittain, toinen sulkee silmät ja toinen kuvailee jotain näkemäänsä. Sen kautta oppii, miten tarkasti toiselle pitää kuvailla.

Haastattelujen tekeminen lasten kanssa ja lasten toteuttamana poikkeaa myös hieman aikuisten kanssa työskentelemisestä. Heiskanen toteuttamassa Pultista kajahtaa -lastenohjelmassa aikuiset toimittajat miettivät lasten kanssa valmiiksi kysymyksiä, sekä päättivät sen, kuka lapsista kysyy mitään. Haastattelutilanteessa aikuinen ohjasi lapsia, ja ehdotti myös kysymyksiä. Lapset myös alkoivat itse myös tottua haastatteluun, ja keksiä kysymyksiä.

Heiskanen pitää myös tärkeänä sitä, että haastatteluun tulevan aikuisen kanssa keskustellaan siitä, miten lapsen kanssa ollaan haastattelussa. Lapseen pitää suhtautua niin kuin lapsi olisi asiantuntija, vaikka kysymys olisi hassukin. Aikuistakin pitää siis valmentaa, miten reagoida hassuihin kysymyksiin. Lasten kanssa pitää tehdä ”tosissaan, mutta ei vakavasti”, ja itselleen ja tilanteille pitää pystyä nauramaan.

Tärkeää on pitää mielessä, kenelle ohjelmaa tekee. Heiskaselle vanhemmat paljon kertovat, minkälaisia ohjelmia heidän lapsilleen pitäisi tehdä. Vanhemmilta voi saada hyviä vinkkejä, mutta silti materiaalin pitäisi olla lasta kunnioittavaa. Heiskanen korostaa, että ”lasten äänikin ansaitsee tulla” julki.

Lastenradio-ohjelmien juontaja, toimittaja ja tuottaja Ida-Maria Hytösen mukaan lasten

kanssa haastattelutekniikka on hyvin erilaista kuin aikuisten. Esimerkiksi kun lasta alkaa väsyttää, hän ei enää jaksa keskittyä eikä tehdä juttua. Lasten kanssa pitää olla kärsivällinen, ja varata paljon aikaa. Hytönen korostaa, että kun tehdään aikuisten kanssa vaikkapa uutisjutun haastattelua, siihen menee ehkä puoli tuntia. Lasten kanssa yhden jutun tekemiseen voi mennä yksi päivä. Lasten kanssa pitää myös olla paljon raakamateriaalia esimerkiksi kahdeksaa minuuttia varten, koska siinä on usein paljon leikattavaa.

Hytösen mukaan lapsia täytyy lähestyä niin, että löytää lapsen kanssa kontaktin. Lapsille myös puhutaan eri tavalla. Lapsille ei saa lässyttää liikaa, eikä myöskään olla liian toimittajamainen, esimerkiksi ei saa käyttää vaikeita termejä. Laitteiston, esimerkiksi mikrofonin selittäminen ja esittelemisen poistaa turhaa jännitystä lapsilta.

Hytösen mukaan lastenohjelma ei poikkea rakenteellisesti aikuisten ohjelmista. Lastenohjelmien maailma on silti hyvin erilainen. Hytönen korostaa, että lastenohjelmia tehdessä pitää olla tiettyä luovaa hulluutta, ja innostuksen pitää kuulua äänessä, esimerkiksi kun juontaa. Pitää tiedostaa hyvin kuulijat, sekä se, mille kanavalle ohjelmaa tehdään. On hyvä, jos jokaisella ohjelman jaksolla on teema. Se selkeyttää ohjelman koostamista, juontoja ja musiikkivalintoja.

3.2 Lasten kanssa tehdyn radiotyöskentelyn piirteitä

YLE Turun Radion toive oli, että lastenohjelmasarja olisi sellainen, että siinä lapset tulisivat aidosti esille. Ohjelmien tekovaiheessa tämä on pyritty huomioimaan monellakin tapaa. Esimerkiksi kun ohjelmassa on vierailtu lapsia kiinnostavissa paikoissa, tutustumishetket on pyritty järjestämään niin, että lapset ovat voineet jo etukäteen orientoitua aiheeseen ja siten saada luontevuutta asian kohtaamiseen.

Projektia varten molemmille koululuokille pidettiin niin kutsuttu mediatunti.

Opinnäytetyöntekijät esittelivät luokille projektin idean ja työsuunnitelman. Lapset saivat itse osallistua projektiin muun muassa juttuaiheiden kautta, olemalla itse ”toimittajia” sekä kokemisen kautta. Lasten tehtävänä oli muun muassa kysyä heitä itseään kiinnostavia asioita aikuisilta. Pyrimme pitämään lapsen roolin aitona, jotta se kuuluisi radio-ohjelmassa. Esimerkiksi lasten tokaisut ja kommentit olivat sellaisia, jotka halusimme jättää lopullisiin tuotoksiin. Mielestämme juuri ne tuovat kuulijalle lähemmäksi lapsen ajatusmaailmaa.

Mediatunnin yksi tavoite oli opettaa lapset toimimaan äänitystilanteessa luonnollisesti. Radiossa esiintymisen tulee olla luonnollista ja vapaata. Samaan aikaan kuitenkin lapsille muistutettiin, että radiossa puhumisessa tulee huomioida muun muassa että puheen tulee olla selkeästi artikuloitu, kysymykset ja vastaukset pitää esittää kokonaisina, ja muutenkin puhua niin, että pitää mielessä, että radion kuuntelija voi ymmärtää mitä tapahtuu ja mitä lapset kokevat. Kuvaileva, värikäs ja monipuolinen puhe oli haasteena koko ohjelmasarjan ajan. Lapsia myös opastettiin äänitystilanteissa puhumaan edellä mainituin tavoin, sekä kannustettiin olemaan tavallisia koululaisia.

Opinnäytetyöllä on myös mediakasvatuksellinen piirre. Niinistö & Ruhala (2006, 8) määrittelevät mediakasvatuksen olevan oppimista ja kasvua median parissa. Mediakasvatus on toimintaa, jolla yritetään tietoisesti vaikuttaa yksilön median käyttöön ja mediataitoihin. Niinistön ja Ruhalan mukaan mediakasvatuksella kehitetään yksilön valmiuksia toimia mediakulttuurissa, eli aikakaudella jossa elämme ja havainnoimme maailmaa median välityksellä.

Se että lapsi on mukana tekemässä radio-ohjelmaa, auttaa lasta kehittämään mediataitojaan. Niinistön & Ruhalan (2006, 9) mukaan mediataito on median taustarakenteiden tuntemusta, teknisiä taitoja sekä aktiivista ja kriittistä mediankäyttöä. Tässä opinnäytetyössä lapset oppivat muun muassa haastattelutekniikkaa (kuinka kysytään oikein) ja puheentuottamisen perusteita (kuinka puhutaan radiossa).

Medialla voi kuitenkin olla myös haitallisia vaikutuksia lapseen ja nuoreen, joten

tämäkin on huomioitava mediakasvatuksessa. Parhaiten lasta ja nuorta suojaa aikuisen turvallinen tuki, arvostava ja lasta tukeva kasvatus- ja oppimisympäristö.

Mediakasvatuksen tulee tukea lapsen kehitystä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi. (Niinistö & Ruhala 2006, 13.) Halusimme tarjota koululle mahdollisuuden olla tukemassa lapsen kasvatusta nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi. Tämän opinnäytetyön aikana radio tuli tutummaksi tiedotusvälineeksi lapsille, joka tukee lapsen kasvatusta mediamaailmassa.

Lapsen luontainen kyky toimia, sekä tutkiva oppiminen ovat hyviä lähtökohtia mediakasvatukselle. Niinistön & Ruhalan (2006, 9 - 10) mukaan mediakasvatuksen ei tulisi olla irrallinen osa maailmaa, vaan osa päivittäistä arkea. Tässä opinnäytetyössä käytimme muutamia teematyöskentelyn aiheita apuna lasten kanssa toimimiseen, kuten taiteellista kokemista, tutkimista sekä leikkimistä.

Tutkiminen on Niinistön & Ruhalan (2006, 10) mukaan lapselle luontainen tapa ihmetellä ja tarkastella ilmiöitä avoimin mielin. Lapselle media on luonteva osa elämää. Lapset poimivat mediasta rakennusaineita minäkuvan ja ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Miks? Meidän radio-ohjelman teossa lapset pääsivät tutkimaan uusia, heitä kiinnostavia paikkoja ja haastattelemaan aikuisia heitä kiinnostavista aiheista.

Taiteellista kokemista lapset saivat kokea muun muassa, kun teimme kuunnelmaa radioon. Lapset olivat itse kirjoittaneet tarinoita, joita valittiin yksi radioon sopiva kuunnelma. Siihen sitten yhdessä rakennettiin äänimaailma Turun nuorisotoimen treenikämpällä.

Teematyöskentelyn kolmas mainittu tapa oppia, jota me käytimme lasten kanssa toimimisessa hyväksi on leikkiminen. Esimerkiksi, kun lapset saivat haastatella näyttelijää, niin he pääsivät yhdessä kokeilemaan millaista näyttelijäharjoittelu on. Näyttelijä veti pari pientä tehtävää lapsille, joista palautteen mukaan lapset kovasti tykkäsivät.

Toisaalta haasteita ja mahdollisuuksia tämän kaltaiseen radiotyöhön tuo se, että

kouluikäinen lapsi rakentaa samalla myös omaa identiteettiään. Esillä oleminen ja mediassa kuuluminen voi olla monelle jännittävä paikka. Takala & Takalan mukaan (Takala & Takala toim. 1980, 163.) lapsen omanarvontuntoon vaikuttaa se, miten hän kokee menestyvänsä koulussa. Persoonallisuuden kehityksen kannalta luokan ilmapiiri on merkityksellinen. Luokassa voi olla keskinäistä kilpailua ja menestymistä, tai sitten se on voi olla oppimisympäristönä sellainen, että kaikkien jäsenten hyvinvoinnista ja oppimisesta otetaan yhdessä vastuuta.

Kouluikäisen tietoiset päämäärät ja sisäistetyt normit alkavat ohjata yhä enemmän käyttäytymistä. Kun lapsen omanarvontunto kehittyy, hän myös altistuu tilanteille, jossa hänen omanarvontuntonsa voi kokea kolauksen. Sitä kutsutaan Takala & Takalan mukaan frustraatioksi, eli turhautumiseksi. (Takala & Takala toim. 1980, 165, 166.) Tämän huomioiminen myös luokan radiotyöskentelyssä voi auttaa lasta normaalissa minäkäsityksen kehittämisessä.

Anna-Liisa Lämsän (Lämsä toim. 2009, 37.) mukaan kuuden ensimmäisen kouluvuoden aikana lasten keskeisinä kehitystehtävinä ovat itsearvostuksen kehittyminen ja oppiminen toimimaan yhteistyössä muiden kanssa. Syytökset ja moittiminen eivät edistä oppimista, vaan lapsi sulkee korvansa palautteelle. Lapsi tai nuori joka saa paljon moitteita osaamattomuudesta, lakkaa helposti tekemästä töitä ja ja menettää uskon onnistumisestaan. Aikuisten tehtävänä on toimia peilinä, joista he näkevät, itä ovat ja mitä heistä voi tulla. Annetun palautteen tulisi pitää yllä lapsen ja nuoren toivoa tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin. (Lämsä toim. 2009, 38-42.)

Pirjo Salmisen mukaan (Salminen toim. 2005, 25.) kymmenen, yhdentoista ikäiseksi kasvavat lapset alkavat kiivaasti kurkotella nuorten maailmaan. Salmisen mukaan nykyään siirtymä alkaa turhan aikaisin, ja nuorisokulttuurin tuleminen pitäisi tapahtua vasta yläasteella. Lasten pitäisi saada pitkä ja kiireetön lapsuus, kasvaakseen vahvoiksi ja vastuullisiksi aikuisiksi. (Salminen toim. 2005, 25.)

Taiteellinen kokeminen voi olla musiikillista, kuvallista, draamallista toimintaa tai

vaikkapa kirjallisuutta. Se synnyttää lapsessa oppimisen iloa, tunteita ja eri aistikokemusten yhdistelmiä. Lapsella on taiteessa mahdollisuus mielikuvitella ja tehdä todesta satua ja sadusta totta. (Niinistö & Ruhanen toim. 2006, 11.)

Inkeri Savan mukaan sadun symboliikka ja sen kertoma tarina ja oma kokemusmaailma muodostavat dialogisen tilan, jossa tulkinta luo tarinalle henkilökohtaisen merkityksen. Lapselle kerrotun tarinan ja toden raja on liukuva, ja ne yhdistyvät niin, että tarinasta voi tulla todellinen osa lapsen elämysmaailmaa. (Sava toim. 2007, 134, 135.)

Miks? Meidän radio -ohjelmien teon aikana lapset esimerkiksi kirjoittivat tarinan, johon he sitten yhdessä kehittivät äänimaailman. Oman tekemisen kautta lapset kokeilivat ideoitaan ja havaitsivat niiden merkityksen radio-ohjelman teossa.

4 TUOTEOSA

4.1 Ohjelman tekemisen taustaa

Miks? Meidän radion taustalla on kaksi syytä, jotka kannustivat opinnäytetyön tekijät valitsemaan kyseisen aiheen. Ensinnä, Sirkku Kotilainen herätti luennollaan pohtimaan syitä, miksi lapset ja nuoret esiintyvät mediassa lähinnä sankareina tai rikoksen tekijöinä tai sen uhrina. Lapset esiintyvät mediassa harvoin oman ikänsä asiantuntijoina. Uutisissa ja ajankohtaisissa ohjelmissa lapset esiintyvät yleensä osajina (esimerkiksi urheilussa) tai väkivallan tai rikoksen kohteina tai itse sen tekijöinä. (Kotilainen, henkilökohtainen tiedonanto 24.4.2009.) Toinen syy *Miks? Meidän radion* kehittämiseksi oli se, että koululaisille ei ole tarjolla juuri mitään radio-ohjelmaa. Lapset ja nuoret kuuntelevat radiosta lähinnä musiikkia.

Tässä opinnäytetyössä halusimme tarjota lapsille mahdollisuuden olla toimijoina itse, sekä esiintyä oman ikänsä asiantuntijoina. Lasten oman ikänsä asiantuntijuus näkyy muun muassa siinä, että lapset saivat itse vaikuttaa siihen millaisia aiheita radio-ohjelmissa käsitellään. Aiheita kyseltiin kouluaineiden tunneilla kyselylomakkeilla, josta poimimme yhtenäiset aihevalinnat, sekä mietimme, miten aiheet toteutuvat käytännössä. Lapsilta tuli monenlaisia ehdotuksia eri aihepiireistä. Me opinnäytetyön tekijät yhdistelimme aiheita ja aihepiirejä sitten sopiviksi kokonaisuuksiksi. Esimerkiksi kun oppilaat toivoivat yhdeksi aiheeksi ystävyyttä, päätimme laittaa lapset haastattelemaan elämäntapavalmentajaa, joka osaa kertoa miten esimerkiksi haastavista ystävyyteen liittyvistä tilanteista voi selvitä. Tarkoituksena ei ollut antaa valmiita vastauksia, vaan lapset joutuivat itse myös pohtimaan millaisia keinoja on selvitä ystävyyden edessä olevista haasteista.

Miks? Meidän radion yhteistyökumppaneiksi valittiin Turun alueelta kaksi alakoululuokkaa. Toinen on Turun Kähärin koulun kuudes luokka ja toinen Länsi-Turunmaan Nilsbyn koulun viides luokka. Nilsbyn koulun viidesluokkalaiset käyvät mediapainotteista koulua. Nilsbyn koulu on ollut aiemminkin yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelman kanssa erilaisissa projekteissa. Sen sijaan Kähärin koulun kuudesluokkalaisille yhteistyö medianomiopiskelijoiden kanssa oli uutta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten voidaan toteuttaa sellainen ohjelmasarja 9–11 -vuotiaille koululaisille, että se kannustaisi lasta aktiiviseen toimintaan (esimerkiksi harrastuksen kautta) sekä kehittäisi ja kannustaisi lasta mielikuvituksen käyttöön. Aktiiviseen toimintaan lapset pääsivät varsinaisen radio-ohjelman toteuttamisen kautta, sekä vierailamalla niihin paikkoihin, joista reportaasijutut tehtiin. Mielikuvituksen käyttöä pyrittiin lisäämään siten, että yhdeksi poikkeavaksi jutuksi päätettiin tehdä kuunnelma. Muut jutut olivat haastatteluja tai vierailuja erilaisiin paikkoihin. Kun pohdimme etukäteen sitä, miten aktiivisuutta voitaisiin lisätä, päädyimme ottamaan sarjan jokaisen jakson loppuun aktivoivan tehtävän.

Yleisradiolla on lakisääteiset velvollisuutensa ”ottaa ohjelmistossa huomioon sivistys- ja tasa-arvonäkökohdat, tarjota mahdollisuus oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä painottaa lapsille suunnattuja ohjelmistoja” (7 § (635/2005) Julkisen palvelun tehtävät).

Valtakunnallinen YLE Radio 1 -kanava tarjoaa lapsille lauantaiamuaisin ohjelmaa. Pikku Ykkönen ja lasten kuunnelma ovat kuitenkin leikki-ikäisille lapsille tarkoitettuja ohjelmia.

Alakoulun yläluokkalaisille (noin 9–11-vuotiaille), jotka ovat *Miks? Meidän radion* kohderyhmä, Yleisradio ei tarjoa radio-ohjelmaa ollenkaan. Lasten ja nuorten mediankäyttöä tutkineet (mm. Liikenne- ja viestintäministeriö 2008) ovat todenneet,

että tämän ikäiset lapset kuuntelevat radiosta lähinnä musiikkia.

Kun vierailimme Nilsbyssä ja Kähärissä kertomassa tulevasta yhteistyöstä, kysyimme oppilailta, kuuntelevatko he radiota. Vain harva oppilas kuunteli radiosta muuta kuin musiikkia, joskin vanhempiensa radiokuuntelun vuoksi he osasivat silti mainita, mitä kaikkea muuta radiosta tulee.

YK:n lapsen oikeuksien julistuksen mukaan lapsella on oikeus ymmärtää ja tuottaa mediaa (Unisef). Suomalaiset viestimet ovat huolehtineet omalla tavallaan lapsen oikeuksista. Muun muassa Helsingin Sanomilla on oma nuorisotoimituksensa ja Ylellä A-tuubi. Radiopuolella lasten äänen kuuluminen on sen sijaan jäänyt vähäiseksi.

Näistä syistä tässä opinnäytetyössä haluttiin lapset mukaan ideoimaan sekä tekemään itse ohjelmaa ikäisilleen.

4.2 Näin ohjelmaa tehtiin

Kävimme pitämässä kummassakin luokassa ennen varsinaista ohjelman toteuttamista mediatunnit, joissa keskusteltiin radion erityispiirteistä. Tunneilla kävimme läpi Heiskasen haastattelun pohjalta löytyneitä tehtäviä, kuten pohdintaa siitä, mitä eroa on kuulemisella ja kuuntelemisella. Luokissa kuunneltiin instrumentaalimusiikkia, jonka pohjalta jokainen piirsi kuvan. Sen jälkeen pohdimme sitä, minkälainen viestintäväline radio on. Puhuimme siitä, miten tärkeää on kuvailla, puhua lujalla ja selkeällä äänellä, kokonaisilla lauseilla. Ryhmissä opeteltiin, miten kysytään oikein sillä tavalla, että saadaan sopivan pitkä vastaus. Näytimme, miten nauhoituslaitteet toimivat, miten mikkiä pidetään, sekä kerroimme, miten haastattelutilanteet tulevat menemään.

Miks? Meidän radio on neljäosainen radio-ohjelmasarja koululaisille. Tarkemmin määriteltynä kohderyhmänä on alakoulun yläluokat, eli noin 9–11-vuotiaat lapset.

Miks? Meidän radion jokainen ohjelma tehtiin neljästä eri osasta, dokumentaarisesta reportaasista (Visiitti), musiikista, haastattelusta (Luu kurkkuun) sekä tehtävästä (Puraise pähkinä). Lisäksi jutut on koottu yhtenäiseksi ohjelmaksi juontojen avulla. Ohjelmien juontajina toimivat opinnäytetyön tekijät.

Lapsilla oli toteutusvaiheessa tärkeä rooli. Joka kerta valittiin esimerkiksi jutulle ”spiikkaaja”, joka juonsi kuulijan jutun maailmaan. Tavoitteena oli antaa mahdollisimman monelle lapselle mahdollisuus olla mukana ohjelman toteuttamisessa ja että moni lapsista saisi äänensä kuuluviin myös radiossa. Käytimme lasten ääntä siksi myös *jinkkuihin*.

Ennen varsinaisten vierailujen ja haastattelujen tekemistä, lasten kanssa mietittiin valmiiksi sopivia kysymyksiä. Lapsille annettiin myös tilaa kysyä kysymyksiä, joita ei oltu etukäteen sovittu, ja joita vaikkapa aikuisen ei tulisi kysytyä. Esimerkiksi hammasvaunussa vierailtaessa lapset kysyivät hammaslääkäriltä minkä ikäisiä hammaslääkärit ovat.

Tarkoituksena juttuihin oli saada sisältöä, joka sekä kiinnostaa lasta, tarjoaa vähän syvällisempää tietoa, mutta myös kuulostaa lasten tekemältä ja lapsenomaiselta. Yksittäisissä jutuissa toteutuvat nämä tavoitteet esimerkiksi siten, että haastateltavilta kysytään sekä asiallisempia kysymyksiä, että vähän hassumpia kysymyksiä. Juttujen informatiivinen puoli tulee myös lasta kiinnostavien asioiden myötä. Esimerkiksi Aboa Vetuksessa vierailtaessa historiaa käsiteltiin lapsille tuttujen aiheiden kautta, kuten koiran luurankoa katsellessa ja keskiaikaisen huoneen muotoa, kokoa ja piirteitä tarkastellen.

Radiojuttujen aiheet käsittelevät historian, biologian ja muiden kouluaineiden aiheita, mutta niissä kysellään myös vähän epäsoviviakin kysymyksiä, kuten ”pelkäävätkö ihan kaikki hammaslääkärissä?”. Tätä piirrettä emme olleet osanneet erikseen ajatella osaksi radio-ohjelmia, mutta se osoittautui lasten kanssa tekemisen kautta toimivaksi

elementiksi. Hassut kysymykset kuvastavat samalla lasten maailmaa, sekä naurattavat hyväntahtoisesti aikuista.

Miks? Meidän radio -ohjelmasarja lähetettiin YLE Turun Radiosta neljänä peräkkäisenä lauantaina marras-joulukuussa 2009. Lisäksi jokainen ohjelma oli YLE Turun Radion verkkosivuilla kuunneltavissa ainakin viikon ajan. Ohjelmien lisäksi verkkosivuilla oli valokuvia ja tietoa projektista.

Ohjelmilla ei ole yhtä ainoaa aihetta, vaan ne on koottu aihepiireittäin. Jokaisella ohjelmalla on siis oma aihepiirinsä:

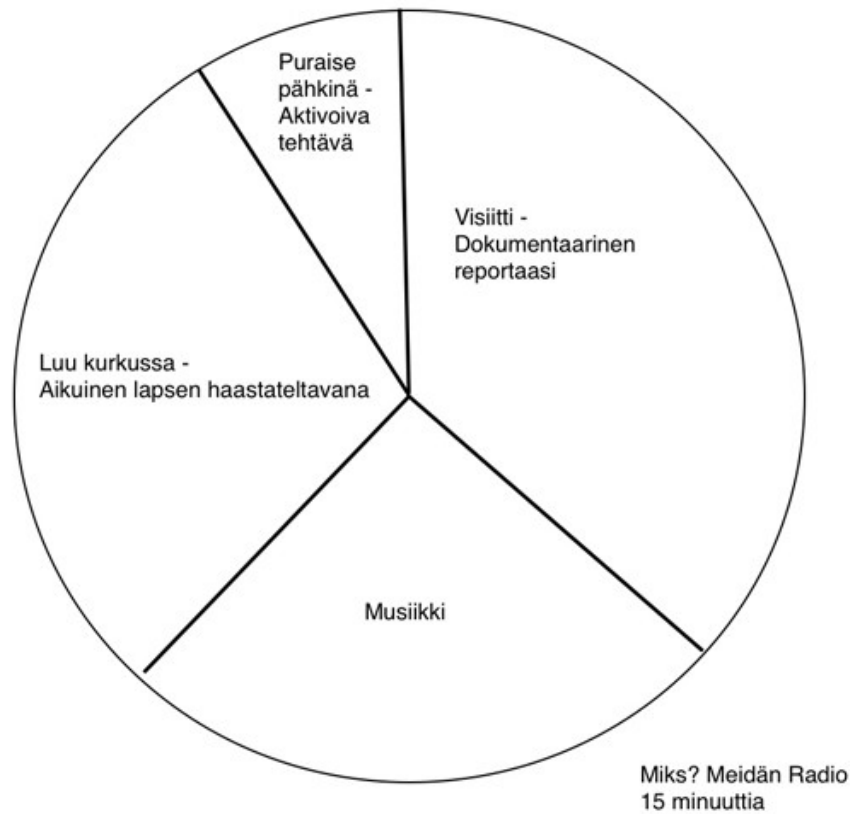
1. Hyvinvointi (vierailu hammasvaunussa, jääkiekkoilijan haastattelu)
2. Luonto ja yleistieto (vierailu Aboa Vetuksessa, lintutieteilijän haastattelu)
3. Ihmisyys ja tunteet (vierailu kuvataiteilijan luona, elämäntaidon valmentajan haastattelu)
4. Luovuus ja ilmaisutaito (radiokuunnelman teko, näyttelijän haastattelu)

4.3 Ohjelman rakenne

Jokainen ohjelmasarjan jakso on noin viidentoista minuutin pituinen. Jaksot ovat rakenteeltaan samankaltaisia, ja jokaiselle jutulle luotiin oma ohjelmanimi ja -idea. Yksi jakso koostuu neljästä osasta alku-, väli- ja loppujuontojen lisäksi. Osia ovat dokumentaarinen juttu (*Visiitti*), musiikki, haastattelu (*Luu kurkussa*), sekä lasta aktivoiva tehtävä (*Puraise pähkinä*).

Ohjelmien eri juttujen pituudet vaihtelevat myös niin, että esimerkiksi *Luu kurkussa* -osa voi olla eri pituinen eri ohjelmissa. Pituudet ovat suuntaa antavia, mutta tärkeintä oli pysyä 15 minuutin ohjelmapiituudessa. Jos joskus joku osa kantoi pidempänäkin

mielestämme hyvin, saatoimme jättää sen pidemmäksi ja vastaavasti joku toinen juttu oli siinä ohjelmassa lyhyempi. Valinnat tehtiin aina ohjelmakohtaisesti.

KUVA 1. *Miks? Meidän radio* -ohjelman rakenne eli rotaatiokello.

Visiitti (dokumentaarinen reportaasi)

Miks? Meidän radion dokumentaarinen reportaasi, *Visiitti*, oli noin 6-7 minuutin pituinen juttu, jossa koululaiset vierailivat heitä kiinnostavassa paikassa. Reportaasin tarkoitus oli tutustuttaa lapset vierailukohteeseen. Vierailun aikana lapset saivat esittää heitä askarruttavia kysymyksiä ja he saivat kommentoida näkemäänsä, kokemaansa ja kuulemaansa vapaasti. Juttusarjan aikana vierailtiin keskiaikaisessa Aboa Vetus -museossa, taiteilijan työhuoneella, hammasvaunussa sekä nuorisokeskuksen treenikämpällä.

Dokumentaarisessa reportaasissa halusimme yhdistää lasten omat mielenkiinnon kohteet ja aktivoimisen tavoitteet. Esimerkiksi lapset olivat kiinnostuneita taiteesta. Vierailimme kuvataiteilijan työpajalla ja yhdistimme teemaan ihmissuhteet, joka oli yksi toivottu teema kohderyhmän keskuudessa. Kuvataiteilija oli työstänyt viime aikoina paljon ihmisiin ja ihmissuhteisiin liittyviä töitä, joka antoi oivallisen tavan käsitellä ihmissuhteita taiteen kautta.

Radiodokumentin tehtävä on välittää tai synnyttää kokemus ihmisten välisestä yhteisyydestä. Yhteisyyden tunne ei ole empaattisuutta, vaan tunne siitä, että meissä kaikissa on jotakin samaa. Tähän kokemukseen liittyy radion ominaisuus: nykyhetkessä oleminen, preesens, läsnäolo. (Karisto & Leppänen 1997, 27–28.)

Kun lopullinen tulkinta syntyy kuuntelijan mielikuvissa, vaikutus on voimakas ja henkilökohtainen. Mielikuvissa sekoittuvat henkilökohtaiset ja ohjelman tarjoamat ainekset. Kuuntelemisesta tulee peli, jossa kuuntelijan rooli ei olekaan passiivinen vastaanottaja vaan aktiivinen peliin osallistuja, joka luo oman tarinansa. (Karisto & Leppänen 1997, 24–25.)

Miks? Meidän radion ohjelmat haluavat tarjota kuulijalle mahdollisuuden ”hypätä” mielikuvituksen avulla *Visiitin* matkaan. Opinnäytetyön tekijöinä me uskomme, että äänimaailmalla ja lasten aidolla käytöksellä me voimme tarjota kuuntelijalle mahdollisuuden hypätä *Visiitin* mukaan.

Musiikki

Toisena osana ohjelmassa on *musiikki*. Jokaisessa jaksossa on yksi musiikkikappale. Kappaleiksi pyrittiin valitsemaan nuorten suosimaa musiikkia. Koululaisilta ei erikseen kysytty, mitä musiikkia he haluavat ohjelmassa kuunnella. Päädyimme valitsemaan ohjelmaan suomenkielistä musiikkia. Musiikki valittiin myös teemaan sopivaksi sen sanoituksen kautta. Tälläkin pyrittiin yhtenäistämään ohjelmaa. Musiikin valintaa hankaloitti se, että kohderyhmän lapset ovat hyvin erilaisia. Tämän kohderyhmän

lapsilla vuodella ja kahdella voi olla todella merkittävä ero. Sen huomasimme esimerkiksi juttuja tehdessä. Kun toinen luokka oli turkulainen kaupunkilaiskoulu (kuudesluokkalaiset) ja toinen luokka oli maalaiskoulu saaristosta, erot olivat jo silloin huomattavia. Kaupunkilaislapset olivat huomattavasti vanhemman oloisia, vaikka lapsilla oli vain vuosi ikäeroa. Tämän vuoksi ohjelmiin on valittu myös erityyppistä musiikkia.

Luu kurkkuun (lapsi haastattelijana)

Kolmas ohjelman osa oli haastattelu, jossa lapset haastattelivat aikuista. Jutun ideana oli, että lapset itse pohtivat oman kiinnostuksensa kautta eri asioita, ja toimivat ikään kuin toimittajan roolissa jutussa. Haastattelu jutun kesto oli dokumentaarista juttua lyhyempi, noin viisi minuuttia.

Lapset saivat juttusarjassa haastatella lintutieteilijää, jääkiekkomaalivahtia, näyttelijää ja elämäntaidonvalmentajaa. Me opinnäytetyön tekijät valitsimme ja hankimme haastateltavat lasten toiveiden pohjalta. Esimerkiksi, lapset olivat kiinnostuneita aiheesta ystävyys ja ihmissuhteet, jolloin pyysimme ohjelmaan mukaan aikuisen, joka työssään etsii asiakkaansa kanssa ratkaisuja ihmiselämän eri osa-alueisiin, kuten ihmissuhteisiin.

Puraise pähkinä -tehtävä

Ohjelman viimeinen osa oli pienimuotoinen lasta aktivoiva, ohjelman teemaan liittyvä *Puraise pähkinä* -tehtävä. Tehtävän pituus oli noin puoli minuuttia. Tehtävä ei ollut mikään kotiläksy, vaan joko ajattelemaan tai toimimaan herättelevä tehtävä. Tehtävän suorittaminen tuki lapsen kehitystä teemaan liittyen.

Useimmiten tehtävän ”lukijana” oli lasten haastateltavana ollut aikuinen. Tehtävä ideoitiin yhdessä haastateltavan kanssa.

Tehtävässä haluttiin vielä ohjelman lopuksi herättää lapsi toimimaan. Esimerkiksi jääkiekkoilija antoi tehtäväksi selvittää mikä on hänen tilanteensa kauden puolivälissä, jolloin ohjelma lähetettiin ulos.

Jinkut eli ohjelmatunnukset

Miks? Meidän radio -ohjelmasarjaan tehtiin lasten avustuksella myös *jinkkuja*, eli lyhyitä kiinnostavan kuuloisia pätkiä, joissa tuli esille jutun nimi. *Jinkuissa* yksi oppilaista, tai koko luokka sanoo ohjelman nimen ja *jinkussa* oli myös pieni äänitehoste korostamassa uuden ohjelman alkua. *Jinkuista* pyrittiin tekemään hauskoja.

Puffit

Radio-ohjelmien lisäksi *Miks? Meidän radio* -sarjaan tehtiin lähetykskanavalle puffeja, eli ohjelmaa mainostavia lyhyitä audiopätkiä. Puffit (2 kappaletta) olivat lyhyitä tunnelmapaloja tulevasta ohjelmasta ja ne sisälsivät ohjelmatietoja, kuten milloin ohjelma tulee ulos radiosta.

Ohjelmat olivat kuultavissa Yle Areenassa kukin viikon ajan lähetyksen jälkeen. Myös Turun Radion sivuilla oli linkit ohjelmiin. Turun Radion sivuille tehtiin verkkomateriaalia, kuten ohjelman esittelytekstejä ja valokuvia.

Opinnäytteen tekijät osallistuivat Turun Radion suoraan lähetykseen kertomalla projektistaan studiovierailullaan. Myös muille tiedotusvälineille laitettiin tietoa ohjelmasta, kuten Turun seudun paikallisille lehdille. Tärkeä osa projektia oli saavuttaa mahdollisimman monta potentiaalista kuuntelijaa.

4.4 Opinnäytetyötekijöiden roolit radiosarjan tekemisessä

Miks? Meidän radio toteutettiin niin, että projektia vetivät opinnäytetyön tekijät. Tekijöiden työkuvaksi muodostui toimittaja-tuottaja-ohjaaja. Koululaiset, joita oli kaksi luokkaa. Koululuokkia valitessa päätökseen vaikutti se, että Nilsbyn koulu on mediapainotteinen koulu ja vastapainoksi halusimme kaupunkilaiskoulun Turusta.

Toimittaja-tuottaja-ohjaajan rooliin kuului lasten ohjaus, lasten vanhemmille tiedottaminen, opettajan tiedottaminen, haastateltavien valinta, hankinta ja ohjaus, radio-ohjelmien editointi, sekä radio-ohjelman rakenteen suunnittelu, äänen tallentaminen ja aikataulujen sovittaminen.

Ensiksikin meidän opinnäytetekijöiden rooli oli koko projektin alulle paneminen. Kun koko radio-ohjelman kantava idea selkisi, piti löytää kohderadio, sekä yhteistyöluokat. Kohderadio löytyi luontevasti, koska halusimme tehdä ohjelmaa Ylelle. Yhteistyöluokat löytyivät aiemman yhteistyön kautta, sekä tuttavuuden kautta. Ensimmäinen vaihe synopsisin tekemisen jälkeen oli sopia kohderadion kanssa siitä, milloin ja minkä pituisen ohjelmapaikan saamme. Aluksi puhuimme kymmenen minuutin jaksosta, mutta sitä pidennettiin myöhemmin. Ensin sovimme, että ohjelma esitetään lauantaisin aamukymmeneltä, mutta sitä aikaistettiin yhdeksään.

Itse ohjelman sisällön tuottamiseen kuului alusta lähtien teemojen ja aiheiden miettiminen. Vaikka kyselimme aiheita lapsilta, tuottajina tehtävämme oli koota suositut aiheet teemoittain ohjelmiin, sekä käytännössä järjestää haastattelut ja vierailut. Ohjelmien piti olla keskenään samankaltaisia, ja siksi meidän piti tarkasti miettiä, miten samankaltaisuus toteutuu aiheittain. Päätimme myös jakaa jaksojen tekemiset niin, että molemmille luokille tuli kaksi vierailua, sekä kaksi haastattelua tehtäväksi.

Lisähaastetta aikataulutukseen ja sopimiseen toi normaali koulutoiminta, johon kuului esimerkiksi Kähärissä samalle aikavälillä sijoittunut koulun yhteinen juhla

järjestelyineen. Tuottamiseen kuului lisäksi tiedotteiden laatiminen ohjelmasta, sen lähettäminen turkulaisiin kouluihin ja medioihin. Teimme myös Yle Turun Radion sivulle lyhyitä esittelytekstejä kuvineen, sekä ohjelmapuffeja kanavalle etukäteen mainoksiksi.

Ohjaajan rooli opinnäytetyön tapauksessa taas tarkoitti käytännössä sitä, että jokaisessa jutunteon vaiheessa toimimme ohjelman ohjaajina. Suunnitteluvaiheesta lähtien meidän tehtävänä oli pitää ohjelma kokonaisena ja sellaisena, miksi se oli suunniteltu. Tietyistä aihepiireistä, juttutyypeistä, sekä esimerkiksi lapsenomaisuudesta piti pitää kiinni. Haastattelutilanteissa meidän piti samanaikaisesti ohjata tilannetta, aikuista haastateltavaa ja haastattelija-lastaa. Kuitenkin jutuissa piti kuulua lapsen oma ääni, esimerkiksi kysymyksissä. Vierailutilanteissa sovimme etukäteen vierailun kulun, sekä sovimme yhteistyökumppanin kanssa siitä, mitä haluamme vierailulla ja ohjelmalla tuoda esille. Sen lisäksi pyrimme ohjeistamaan aikuisia siitä, miten toivomme heidän suhtautuvan lasten kysymyksiin. Ohjaajina vastasimme myös ohjelmien koostamisesta ja editoimisesta.

Toimittajan rooli juttusarjan tekemisessä korostui eniten siinä, että vaikka lapset olivat mukana ideointivaiheesta lähtien, meillä on tarvittava ammatillinen osaaminen saada aiheet ja jutut toimimaan journalistisesti. Juttuihin piti saada koukuttava idea, hyvä kärki, sekä mielenkiintoisena pysyvä rakenne. Sen lisäksi pyrimme vaikuttamaan kysymyksissä vähintään siihen, että lasten tekemissä haastatteluissa kysymys oli oikea. Toimimme koko jutun osilta toimittajina, sillä järjestimme haastateltavat, varmistimme haastattelutilanteet ja editoimme valmiit jutut. Lapset olivat prosessissa kokijan roolissa, eikä heillä ollut toimituksellista vastuuta.

4.5 Haasteita ohjelmanteossa

Yhtenä haasteena radio-ohjelmien tekemisessä koimme sen, miten saada lapset puhumaan radiossa luontevasti, rupatellen ja aidosti reagoiden. Parhaiten tämä toteutui niissä spontaaneissa tilanteissa, jossa lapsi ei keskittynyt radio-ohjelman nauhoittamiseen, vaan esimerkiksi vierailussa tutustuttavaan aiheeseen ja paikkaan. Tällöin esimerkiksi kysymykset olivat aidompia ja välittömämpiä.

Opinnäytetyön haasteista kuitenkin ehkä suurin oli kuulijan koukuttaminen ohjelman kuunteluun. Tavoitteena oli saada kuulija avaamaan radio viikon päästä uudelleen seuraavan jakson tullessa ulos. Kuulijan kiinnostusta pyrittiin herättämään monin eri tavoin jo ohjelman tekovaiheessa. Juttujen aiheet valittiin lasten mielenkiinnonkohteiden mukaan, sillä lapset ovat myös juttusarjan kohdeyleisö. Lapsilta kysyttiin aiheideoita, ja he saivat itse suunnitella juttujen sisältöä. Tämä näkyy muun muassa siinä, että lapset itse pohtivat aihetta ja kysymyksiä etukäteen vaikkapa saadessaan haastateltavaksi toivomansa jääkiekkoilijan.

Kuulija pyrittiin pitämään kanavalla koko ohjelman ajan. Kukin ohjelma haluttiin rytmittää niin, että se on kuulijalle (myös aikuiselle) kiinnostavaa kuunneltavaa. Siksi ohjelman rakenne rakennettiin niin, että se sisältää erityyppisiä lyhyitä juttuja sekä musiikkia ja juontoa. Aikuisen kiinnostusta haluttiin herättää lasten yllättävillä kommentteilla ja reaktioilla, jotka kuuluvat ohjelmissa.

Tärkeänä koettiin myös se, että jokaisen ohjelman itsenäinen juttu herättää kuuntelijassa halun kuunnella ohjelmaa eteenpäin. Jutuissa, kuten dokumentaarisessa reportaasissa jossa vierailaan lapsia kiinnostavassa paikassa, on pyritty herättämään kuuntelijan kiinnostus äänimaailman keinoin. Esimerkiksi hammasvaunu-jutussa kun lapset vierailevat hammaslääkärin vastaanotolla, äänimaailmalla on iso merkitys koukuttajana. Hammasporan ääni ja vaikkapa potilaan istuimesta kuuluvat äänet ovat tekijöitä, jotka vievät kuulijan hammaslääkärin luokse.

Haasteellisena koettiin myös se, miten kuulija saadaan avaamaan radio myös viikon päästä, kun ohjelman seuraava osa lähetetään ulos. Juontajat muistuttivat jokaisen ohjelman lopussa, missä vierailaan ensi viikolla ja antoivat vihjeitä siitä mitä on tulossa. Ohjelmasarjaa varten tehdyt lyhyet puffit eli ”mainospätkät”, haluttiin myös sellaisiksi, että ne houkuttelevat kuuntelijoita kanavalle ohjelman aikaan. Puffeja ajettiin YLE Turun Radiossa ulos ennen ohjelmaa viikon aikana useita kertoja. Muutaman ohjelman pituinen sarja ei sinänsä ehdi saada aktiivista kuulijakuntaa, mutta tarkoituksena oli puffien avulla kalastaa edes joku kiinnostunut kuuntelemaan ohjelmaa.

Itse projektin tekovaiheessa suurin haaste oli saada lapset ymmärtämään, miten jutuista saadaan kiinnostavia, ja miten tekijät voivat vaikuttaa kiinnostavuuteen. Ennen juttujen tallentamista opinnäytetyön tekijät pitivät koululaisille mediatunnit, joissa käytiin läpi projektin vaiheet, tavoitteet ja tärkeimpänä lasten osuus ohjelmissa. Projektin aikana koettiin, että radiotyö itsessään motivoi lapsia työhön.

Mielestäni kaikkein hauskinta oli haastatella ja kysellä Aboa Vetuksessa arkeologilta, Janna Jokelalta kaikenlaista historiasta ja vanhasta turusta, taloista ja muusta. Matilda ja Väinö tiedustelivat vielä vähän lisää Anniinan ja Sallan kanssa. Hauskaa oli myös haastatella TuTon (Turun Toverien) maalivahtia Tommi Virtasta. Nyt pääsin itekin paremmin sisälle haastattelun saloihin. Kyselimme vielä Oskarin kanssa vähän kaikenlaista. Emmi, Nilsbyn koulun 5. luokka.

Yksi suurimmista projektin haasteista oli saada lapset radion ääreen. Kuten tutkimukset osoittavat, lapset ja nuoret käyttävät mediaa aktiivisesti ja monipuolisesti. Nyssölän (2008, 39–40) mukaan televisio on menettänyt valta-asemaansa internetille. Internetin käytössä korostuu sosiaalinen ulottuvuus. Internetin kautta osallistutaan erilaisiin nettiyhteisöihin ja pidetään yhteyttä muihin. Nyssölän mukaan radio on edelleen merkittävä mediaväline nuorten keskuudessa. YLE Turun Radion kohderyhmä on aikuiset ihmiset. Opinnäytetyön yksi haaste on saada koululaiset kuuntelemaan Turun Radiota lauantaiaamuisin. Tilannetta hieman helpottaa se, että jutut ovat internetissä

vielä lähetyksen jälkeen kuunneltavissa.

Opinnäytetyön ajankäytön haasteena suurimpana oli saada oma aikataulu, lasten aikataulu ja koulun aikataulu sopimaan yhteen. Meillä oli tietyt viikot kummankin luokan kanssa käytettävissä, joiden aikana tuli sopia sekä haastattelut koululle, että vierailut luokkaretken kaltaisesti. Lisäksi tuli huomioida, että vierailupaikat ja haastateltavat tulee sovittaa yhteiseen aikatauluunne. Tässä oma joustaminen, sekä opettajien motivaatio radio-ohjelman tekemisessä oli erityisen tärkeää.

5 MITEN RADIO-OHJELMAN TEKO ONNISTUI?

5.1 Taustatyön merkitys toteutuksessa

Opinnäytetyön tekeminen oli hyvä oppimiskokemus, sillä ohjelmaa tehtiin oikeissa puitteissa, aikataulussa ja alkuperäissuunnitelmien mukaisesti. Lähtökohtana oli tehdä radiota lasten ehdoilla. Ohjelmaa lähdettiin jo suunnittelemaankin siltä pohjalta, että lapset otetaan huomioon aihevalinnoissa, ohjelmatyypeissä sekä lapset otetaan mukaan tekijöiksi. Elina Heiskasen haastattelun pohjalta nousseet käytännönohjeet auttoivat alusta asti pitämään mielessä lapsen ja lapsen kanssa työskentelemisen erityispiirteet.

Nilsbyn koulun radiotunnilla harjoitellaan äänenkäyttöä. Tässä kokeillaan, miten äänenkorkeus vaihtuu kädenliikkeen mukana.

Ohjelman käytännön toteutus sujui melko vaivattomasti, koska haasteisiin oltiin varauduttu hyvin. Jokaisen radiohaastattelun ja vierailun sisältö ja kulku oltiin mietitty mahdollisimman valmiiksi, ja opinnäytetyöntekijöiden ohjaus nauhoitustilanteissa vaikutti lopputulokseen.

Taustatyön merkitys opinnäytetyön tekemisessä on hyvin havaittavissa. Kirjallisuudesta ja haastatteluista esiin tulleet piirteet ja haasteet toteutuivat käytännön tekemisessä. Niihin pystyi taustatyön vuoksi varautumaan, ja lopputulos on siltä osin myös toimivampi sekä tekeminen oli yksinkertaisempaa. Esimerkiksi sen tiedostaminen, ettei radio ole välttämättä kovin suuri osa nykypäivän lapsen arkea, pakotti editoimisvaiheessa miettimään tarkoin, mitä ja kuinka kauan lapsi jaksaa kuunnella ohjelmaa. Lisäksi aihevalinnat, lapsen huomioiminen myös äänitystilanteissa, sekä selkeä ohjaaminen haastattelutilanteissa tuli osittain taustatyön vuoksi huomioitua erityisesti. Lisäksi ensimmäisten haastattelu- ja vierailukertojen jälkeen pystyi suunnittelemaan seuraavat paremmin, joten loppua kohden ohjelmien tekeminen helpottui ja sujui mutkattomammin.

Hammaslääkäri Gunnel Jansson näyttää Eliakselle, miten poranterä kuulostaa lentokoneelta. Salla Vuolteenaho nauhoittaa äänen Zoomiin.

5.2 Toteutuksen onnistuminen käytännössä

Lapset tarttuivat radiontekemisen haasteisiin reippaasti. Nopeasti he omaksuivat esimerkiksi radionomaisuuden, joskin välillä innostumisen vuoksi unohtui kokonaisten lauseiden käyttö tai tarpeeksi kuvaileva kieli. Lapset tarvitsivat lopulta melko vähän opastusta käytännön tilanteissa. Ohjelmasarjan osa, *Luu kurkussa*, eli haastattelu, toteutettiin niin, että kaksi oppilasta luokasta saivat yhdessä ohjaajien auttamana haastatella koululle kutsuttua haastateltavaa aikuista. Sitä ennen oltiin luokassa opettajan ja ohjaajien kanssa mietitty, mitä haastattelussa tullaan kysymään.

Haastattelujen tekeminen pareittain, etukäteen sovittujen kysymysten pohjalta, antoi riittävän hyvän kehyksen haastattelujuttujen tekemiseen. Lapset kysyivät rohkeasti, joskin haastattelutilanne oli lapsille niin vieras ja uusi, ettei niissä tilanteissa välttämättä kovin vapaamuotoinen tai utelias, lapsenomainen ilmaisutapa tullut esille. Tähän todennäköisesti vaikutti se, että haastattelemisen ja juttujen tekeminen koettiin paikoin jännittäväksi. Toisaalta haastattelussa aikuista haastateltavaa saattoi jännittää vähintään yhtä paljon kuin oppilaitakin.

Vierailujen toteutuminen oli välitöntä ja aitoa. Kun koko luokka oli päässyt opettajan johdolla vierailtavaan paikkaan, kuten museoon tai taiteilijan työhuoneelle, tilanteen ohjat siirtyivät vierailusta vastaavan ulkopuolisen käsiin. Museossa opas Janna Jokela piti huolen siitä, että *Visiitti*-juttuun saatiin opaskierroksen kautta mielenkiintoisia aiheita. Taiteilijan työhuoneella taiteilija Sirpa Särkijärvi kertoi alussa töistään, ja sitten hän kyseli oppilailta, mitä he näkevät taideteoksissa. Sen jälkeen oppilaat saivat kysellä taiteilijalta etukäteen tekemiään kysymyksiä, ja niitä sitten editoitiin valmiiseen juttuun niin sanottujen toimintaäänien ja spontaanien live-nauhoitusten väliin.

Ohjelmien editoiminen ja kokoaminen oli paikoin haastavaa. Varsinkin vierailuissa materiaalia saattoi olla niin paljon, ja niin laajoista aihepiireistä, että piti tarkasti miettiä, mitkä asiat ovat kiinnostavimpia. Vierailujen toimintaäänit toimivat ohjelmissa erityisen hyvin. Hienosti toimivat esimerkiksi Aboa Vetuksen museokierroksen

keskiaikaismusiikin äänet, ihmettelevät kommentit keskiaikaisen huoneen korkeudesta, hammasvaunun lääkärin välineiden äänet sekä jääkiekkoilijan vierailun varusteiden kokeileminen.

Yle Turun Radiosta ohjelman tekemiseen ei saatu tiukkoja ohjeita tai vaatimuksia. Lapset eivät ole eriteltynä Turun Radion kohderyhmäksi, joten Turun Radiollekin lasten radio-ohjelma oli uusi haaste. Yhtenä haasteena ohjelman tekemisessä oli juuri se, ettei valmista ohjenuoraa lastenohjelmalle ollut. Myös tekninen toteutus omalla tietokoneella sekä siitä cd-muodossa toimitukseen antaminen aiheutti uusia teknisiä haasteita. Ohjelmien siirtäminen moneen kertaan kahden koneen välillä huononsi mp3-tiedostojen laatua, joten yhteen ohjelmaan jäi ikävää häiriöääntä. Lisäksi näin monta elementtiä sisältävän kokonaisuuden tekeminen ja kasassa pitäminen oli erityisen haasteellista.

Yksittäisen ohjelman ja vieläpä ohjelmasarjan tekeminen vaati yllättävän monen asian hallitsemista, muistamista ja hahmottamista. Jokaisen ohjelman tuli olla tietyn pituinen, jokaisesta jaksosta tuli tehdä sisältöesittely, jinkut ja jokaisen jakson piti kokonaisuutena toimia. Lisäksi ohjelmasta piti tehdä tiedote, mainos, puffeja sekä valokuvia internetisivuja varten. *Miks? Meidän radio* -ohjelmaan saatiin kaikki nämä toteutettua.

Kummankin luokan kanssa yhteistyö sujui melko mutkattomasti ja toimivasti. Vaikka verrattain isonkin luokan hallitseminen tuntui hankalalta, opettajien mukanaolo auttoi nauhoitustilanteissa. Opettajille aikataulujen tekeminen ja radion tekemisen sisällyttäminen opetukseen on varmasti haaste, mutta tässä projektissa se vaikutti sujuvan odotettua paremmin.

Lennart Saari kertoo Kähärin koululaisille, mikä lintu lentää tuolla tavalla. Salla Vuolteenaho äänitti tilannetta.

Yhtenä uutena piirteenä lasten radio-ohjelman tekemisessä yhteistyössä koulujen kanssa oli se, miten radion tekeminen voi tarjota uusia tapoja oppia uusia aihekokonaisuuksia. Tässä projektissa radion tekemisen integroiminen koulujen opetukseen toimi hyvin. Esimerkiksi tarinan ja kuunnelman tekemiseen oli hyödynnetty historian opintoja, lintutieteilijän käynti sopi biologian oppiaineeseen, museokäynti sopi historian aiheisiin, ja koko radiojakso sopi äidinkielen opetussuunnitelmaan.

Opinnäytetyötä tehdessä huomasi, että jotakin olisi voinut myös tehdä toisin. Varsinkin toinen luokka oli kooltaan suuri (26 oppilasta). Niin ison ryhmän hallitseminen oli hankalaa tilankäytön ja oppilaiden jaksamisen kannalta. Esimerkiksi kun vierailimme taiteilijan työpajalla, tilat olivat ahtaat isolle ryhmälle. Lapsissa näkyi levottomuutta, kun he eivät jaksaneet koko ajan olla aktiivisia. Jos vierailulla olisi ollut vain muutama lapsi, tilanne olisi ollut helpommin hallittavissa ja esimerkiksi turhalta odottelulta olisi varmasti vältytty.

Samoin ison ryhmän kanssa äänen tallentaminen tuotti päänvaivaa. Se toki auttoi, että meitä oli kaksi tekijää, silloin kykenimme jakamaan tehtävät niin, että molemmilla oli omat vastualueensa. Käytimme mp3-tallentimia, mutta jos tekisimme vielä uudelleen samanlaisen projektin, ottaisimme mukaan muutaman nappimikin. Esimerkiksi kun taiteilija puhui ja esitteli samaan aikaan työpajaansa, äänen tallentamisen kanssa tuli olla todella tarkkana. Voisi olla kätevämpää laittaa nappimikki paikoilleen jolloin ei tarvitsisi keskittyä niin paljon tallennustekniikkaan. Tosin äänentasoissa ei ollut kovin paljoa ongelmaa, mutta tallentamisen onnistuminen vaati paljon työtä.

Jääkiekkomaalivahti Tommi Virtasta haastattelivat Nilsbyn koululaiset. Anniina Majabacka nauhoittaa haastattelun.

5.3 Oppilaiden palaute

Oppilailta ja opettajilta kysyttiin jälkikäteen palautetta radio-ohjelmista ja niiden tekemisestä. Kävimme Kähärissä haastattelemassa oppilaita ohjelman tekemisestä, ja nämä keskustelut nauhoitettiin. Nilsbyn koululle lähetettiin kyselyt sähköpostitse välimatkan vuoksi ja aikataulullisista syistä. Opettajilta palautetta kysyttiin myös sähköpostitse.

Kun kysyimme Kähärin oppilailta, ovatko he kuunnelleet Turun Radiosta kaikki ohjelmat, niin suurin osa vastasi, että eivät. Syyksi oppilaat mainitsivat sen, että lähetyaika oli heille lauantaiaamulla liian aikainen. Kun kysyimme, ovatko he sitten kuunnelleet ohjelmaa myöhemmin internetistä, osa vastasi, että ovat ja osa ei ollut kuunnellut kaikki ohjelmia missään muodossa. Myöskään Kähärin luokassa ei ohjelmia oltu kuunneltu yhdessä.

Ohjelma oli ihan hyvän kuuloinen. Kuuntelin yhen kerran ohjelman.

Yleisesti ottaen radio-ohjelma koettiin oppilaiden keskuudessa ihan hyvänä ja toimivana. Monet kokivat ohjelman hassuja tai outona. Kysyttäessä sitä, mitä oudolla tarkoitetaan, saatiin vastauksia, kuten että oma ääni tai muiden äänet kuulostivat oudoilta. Oman tai luokkakaverin äänen kuuleminen ohjelmassa tuntui herättävän huvittuneisuutta.

Kokonaisuus oli hyvä.

Kaikkien äänet kuulosti hauskoilta ja oudoilta. Oma ääni kuulosti oudolta. Oli hassuu kuulla ja tunnistaa tuttui radiossa.

Jotkut Kähärin kuudesluokkalaiset kokivat ohjelmat liian lapselliseksi, eli vähän kohderyhmää nuoremmille suunnatuksi. Musiikkivalinnoissa lapsellisuus korostui, ja lastenlaulusta yhdessä jaksossa ei ollut tykätty.

Must se oli vähän sillee ehkä pienemmille, mut se oli hyvin tehty ja äänimaailmakin oli ihan ok. No siin oli ne lastenlaulut ja ehkä siin opetettiin enemmän sillee pienemille kaikkee lintujuttuu ja sillee.

Se oli ihan kiva, mut se oli ehkä vähän pienemmille.

Melkein kaikki pitivät jinkuista, sekä niiden tekemisestä. Monelle se oli jäänyt erityisesti koko ohjelman tekemisessä mieleen. Yleisesti ohjelman tekemisestä mieleen oli jäänyt nimenomaan jinkkujen ja äänitehosteiden tekeminen kuunnelmaan.

Ohjelma kuulosti kivalta, ku tuli äänitehosteita. Esimerkiksi kun rikottiin pähkinöitä.

Ne oli aika hauskoja, ainakin se Visiitti mul rupes naurattamaan hirveesti.

Tarina jäi kaikkein eniten mieleen, ku siin oli kaikkii niit äänitehosteita.

Kun kysyimme mitä radio-ohjelman tekemisestä jäi eniten mieleen ja mitä siitä opittiin, moni vastasi oppineensa sitä, miten haastattelussa kysytään oikein. Oikein kysymisellä tarkoitettiin sitä miten kysytään niin, että saadaan mahdollisimman laaja vastaus. Monet vastasivat tähän myös, että he oppivat niitä asioita, joita radio-ohjelmat käsittelivät, kuten linnuista tai taiteesta.

Mulle jäi mieleen se kun haastattelin näyttelijää, se oli aika jännää.

No miten pitää kysyä, et mimmosii kysymyksii pitää kysyy, et se oikeita kysymyksii, mihin voi vastata kunnolla. Ja miten sitä mikkii käytetään. Ja sit niistä aiheista. Niist linnuista jotain.

Kun oppilailta kysyttiin, mitä he olisivat halunneet radio-ohjelman tekoprosessissa tehdä, niin yhdeksi teemaksi nousi musiikki. Se, että koululaiset olisivat saaneet itse valita musiikin ohjelmaan, tuntui tärkeältä.

Ois voinu olla vähän parempaa musiikkia.

Sillee et me ois saatu itte valita vähän enemmän meidän ikäluokkaan kuuluvia biisejä. Mä oisin halunnu sillee kokeilla et ois tehny sellasen aiheen et me soitetaa tai yritettäis soittaa joku piisi.

5.4 Opettajien palautetta

Opettajien näkökulmasta radiojakso oli antoisa ja mediakasvatuksellisesti hyvä.

Toisaalta opettajan yksinolo luokassa koettiin haastavana. Opinnäytetyötekijöiltä, eli ohjaajilta, toivottiin parempaa suunnitelmallisuutta ja suunnitelmissa pysymistä.

Kiinnostusta tehdä jatkossa samankaltaista media- ja radiotyötä luokassa löytyi myös.

Hanke oli hyvin positiivinen kokemus. Toi hyvän lisän historian ja äidinkielen opiskeluun (mm. mediakasvatuksen osa-alueelle). Haittoja en osaa nimetä. (Martti Hyvärinen, Nilsby.)

Olisin toivonut enemmän suunnitelmallisuutta, sillä 26 oppilasta eivät aina siirry mutkattomasti ja kädenkäänteessä paikasta toiseen lyhyellä varoitusajalla. Opettajan työ on lisäksi melko hektistä, joten äkkinäiset suunnitelmanmuutokset ja vastuukysymykset liikkumiseen ja ruokailuun on otettava huomioon. Koulu ei vastuukysymyksissä pysty joustamaan. Ylimääräistä stressiä aiheutui lähinnä siitä, että muutokset tai suunnitelmat tulivat viime hetkellä. (Sanna Lundström, Kähäri.)

Opetussuunnitelman hyödyntämistä mediakasvatuksessa voisi parhaiten lisätä paremmalla suunnittelulla ja ennakkoinnilla.

Jos olisi tiennyt projektista aikaisemmin, olisi voinut suunnitella ajankohtia ja tuntikiintiöitä enemmän liittymään eri oppiaineiden sisältöihin. Projektissa olisi voinut hyödyntää aineiden välistä integraatiota paremmin, jos opettajalla olisi ollut paremmin tiedossa, mitä tuleman pitää. (Sanna Lundström, Kähäri.)

Perehdytään OPS:n edellyttämään aineistoon ennen radio-ohjelman tekemistä käyttäen eri lähteitä. Hankitaan pohjatietoja, joita tarvitaan haastattelun tai radiodokumentin tekemiseen. Hankitaan em. tietoa itse ohjelman teon yhteydessä esim. haastattelemalla. Jatketaan tiedonhankintaa ohjelmanteon jälkeen. Radio-ohjelman tuottamisen jälkeen voidaan kootusta aineistosta koota tärkeimpiä tai lisätietoja esim. vihkoon, tekstinkäsittelyohjelmaan, voidaan tehdä seinälehti, sarjakuva tms. – eli jatketaan aineiston prosessointia. (Martti Hyvärinen, Nilsby.)

6 YHTEENVETO

Ensisijainen tavoite, eli lastenohjelman tekeminen sellaiselle ryhmälle, jolle ei ole tarjolla radio-ohjelmaa, onnistui. Opinnäytetyössä saatiin valmiiksi neliosainen radio-ohjelmasarja, *Miks? Meidän radio*, joka on suunnattu alakoulun ylemmille luokille. Toisena tavoitteena oli aktivoida lasta radio-ohjelman tekemisen kautta. Tämäkin tavoite onnistui, ja molemmissa luokissa oppilaat pääsivät sekä ideoimaan, että toteuttamaan radio-ohjelmaa. Ohjelmat sisälsivät sekä sivistävää, että viihdyttävää sisältöä. Ohjelmasarja lähetettiin Yle Turun Radiossa neljänä peräkkäisenä lauantaiaamuna joulukuussa 2009, sekä ohjelmat olivat kuunneltavissa internetissä, Turun Radion sivuilla.

Yleisesti lastenradio-ohjelman tekemisessä tärkeimmäksi muistisäännöksi on jäänyt lasten huomioiminen kaikessa toteuttamisessa. Taustatutkimus, eli ensiksikin sen kartoittaminen, kenelle ohjelmaa tullaan tekemään, on ensisijaisen tärkeää. Nimenomaan tämän ikäisille varhaisnuorille ja lapsille radio-ohjelman tekeminen vaatii hienosäätöä sekä aihevalinnoissa, musiikkivalinnoissa, että juontojen miettimisessä. Myös käytännön haastattelujen tekeminen tämän ikäisten lasten kanssa sisälsi erityispiirteitä. Lapsi saattaa olla toisaalta utelias ja spontaani, mutta toisaalta epävarma omasta itsestä, tai jännittää kovasti uusia tilanteita ja esillä olemista. Varauduimme tällaisiin tilanteisiin järjestämällä luokille etukäteen mediatunnit. Tuntien aikana tutustuttiin lapsiin sekä puhuttiin radiosta mediana ja tehtiin monia käytännön harjoituksia, kuten kuinka ääntä tulisi käyttää radiossa.

Kouluympäristössä toimiminen mahdollistaa ja antaa hyvät puitteet toteuttaa ohjelmia näin suuressa ryhmässä. Ohjelmia varten tarvittavat haastattelijat löytyvät samasta luokasta kuin reportaasin tekijät, eli kokijat. On kuitenkin haasteellista hallita näin isoa ryhmää, ja antaa kaikkien kokea osallistumisen tunnetta.

Lasten saaminen radion ääreen osoittautui myös käytännössä isoksi kompastuskiveksi. Harmillisesti ohjelman ajankohta muuttui radiokanavan toimesta tuntia alunperin aikaisemmaksi. Moni lapsista antoi palautetta siitä, että ohjelma tuli liian aikaisin ulos, eivätkä he jaksaneet nousta lauantaiamuna ylös niin aikaisin. Ehkäpä näin lyhyessä ohjelmasarjassa ei kuuntelemisesta ehdi tulla vielä rutiinia tai tapaa, ja myös siksi kuuntelu jäi vähäiseksi. Toisaalta radio on sellainen viestintäväline, että sitä ei kuunnella niin, että se avataan joka päivä samaan aikaan, vaan ennemminkin sitä kuunnellaan työskentelyn ja kotona olemisen taustalla.

Opettajat kokivat radiojakson antoisaksi. Tekijöiltä odotetaan silti vielä vähän enemmän suunnitelmallisuutta ja organisointikykyä, näin ison kokonaisuuden ja ison ryhmän hallitsemiseksi. Jos vastaavanlaista toteuttaisi jatkossa, ja suunnitelmat tekisi paremmin, sekä käyttäisi tästä projektista tullutta kokemusta hyödyksi, voisi radio-ohjelman tekemisen ja kouluoppimisen yhdistää erittäin toimivalla ja antoisalla tavalla.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Crisell Andrew 1994. Understanding Radio. Toinen painos. Lontoo: Routledge.
- Fairclough, Norman 1997. Miten media puhuu. Toinen painos. Tampere: Vastapaino.
- Karisto, Hannu & Leppänen, Airi (toim.) 1997. Todellisia tarinoita -radiodokumentin tekeminen. Helsinki: Edita.
- Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena 2008. Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.
- Kunelius, Risto 1997. Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Helsinki: WSOY.
- Kujala, Tapio & Lahti, Jari & Tamminen, Heikki 1998. Radiotyön perusteet. Johdatus suoran lähetyksen tekemiseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Lämsä, Anna-Liisa 2009. Mun on paha olla – Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Niinistö, Hanna & Ruhala, Anu (toim.) 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Nyyssölä, Kari 2008. Mediakulttuuri oppimisympäristönä. Helsinki: Opetushallitus.
- Saani-lahti, Marja 1999. Lasten ja nuorten muuttuva mediakulttuuri. Tiedotusopin laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Salminen, Pirjo 2000. Yhdessä kasvattamaan. Kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sava, Inkeri 2007. Katsomme – näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Suoninen, Annikka 2004. Mediakielitaidon jäljillä -lapset ja nuoret valikoivina mediankäyttäjinä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Takala, Annika ja Takala Martti 1980. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. Porvoo: WSOY.

Viljakainen, Jarmo 2004. Radiomonopolista kanavatulvaan. Poimintoja Suomen radio- ja televisiotoiminnan vaiheista. Helsinki: Edita.

Werner, Anita 1996. Lapset ja televisio. Helsinki: Gaudeamus.

Elektroniset lähteet

Liikenne- ja viestintäministeriö 2008 i.a. Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Viitattu 20.1.2010.

[http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?
folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten](http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten)

Radio Nova i.a. Viitattu 12.2.2009.

http://www.radionova.fi/page.php?page_id=1293

Unisef. Lasten oikeuksien julistus. Viitattu 25.4.2010.

www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_julistus

Yle Info. Laki Yleisradio Oy:stä. Viitattu 22.1.2010.

http://yle.fi/yleista/pelis_ylelaki.shtml

Julkaisemattomat lähteet

Heiskanen, Elina 2009. Tuottaja-ohjaaja, YLE Kulttuuri, Yleisradio. Haastattelu 31.8.

Heiskanen, Elina 2007. Tuottaja-ohjaaja, YLE Kulttuuri, Yleisradio. Keskeisiä periodeja Yleisradio Oy:n tuottamissa radion lastenohjelmissä. Tuloste tekijän hallussa.

Hytönen, Ida-Maria 2009. Toimittaja, YLE Kulttuuri, Yleisradio. Haastattelu 31.8.

Kotilainen, Sirkku 2009. Tutkija, Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä. Luento Diakonia-
ammattikorkeakoulu 24.4.